

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

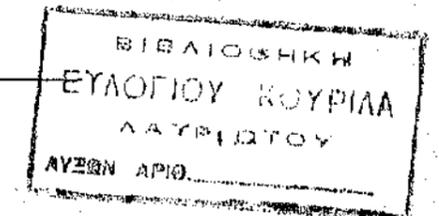

1889

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 6. — ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 8.

ΑΘΗΝΗΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΟΔΩ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΑΡΙΘ. 14 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ΄.

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστη ἔτους καὶ εἶναι ἰσχύουσι. — Ἐργασίαν ἀποδ. ὑδ. Παρθενιαγίου 2 φ.

18᾽ Ἰανουαρίου 1889.

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστορῆμα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ΄.

Τοιοῦτο τοῦ Βίκιγκος Σιγούρδου τὸ παρελθόν ἀλλὰ καθ' ἡν ἐποχὴν ἄρχεται τὸ παρὸν διήγημα, ἦτοι κατὰ τὸ 1028, εὐρίσκωμεν αὐτὸν ἐγκαταλειφάντα πλέον τὴν Ὁλλανδασσαν, καὶ εἰς τὰς εὐρείας αὐτοῦ κτήσεις ἀναπαυόμενον. Νυμφευθεὶς ἄλλοτε νεαρὰν χ' ἦραν, ἣτις εἶχεν ἐκ πρώτου γάμου παῖδα ὀνόματι Ὀλάφον, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν μονογενῆ, ὃν ἐκάλεσε Χαραλδον κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας Χαραλδον ἢ τὸν Ἀθροκόμην. Ὁ ἐν λόγῳ Ὀλάφος ἦν αὐτὸς ἐκείνος ὁ ἀργότερον περιώνυμος ἅγιος καὶ πάτρων τῆς Νορβηγίας, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐβλήθησαν τὰ δέοντα. Βασιλεύσας κατὰ τὸ 1017 μετὰ πολλὰς περιπετείας, ὧν ἀνέφυκτος ἀποβαίνει ὡδε ἢ περαιτέρω ἀνάπτυξις, κατεῖχεν ἤδη τὸν θρόνον ἀπὸ ἑνδεκα ἐτῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας αὐτοῦ στρατείας, δι' ὧν κατέκτησε τὴν Ἰσλανδίαν καὶ τὴν Σκωτίαν, ὁ Σιγούρδος, συνεκοσμηθεὶς μετὰ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στολίσκου, παρέσχεν ἀνεκτίμητον συνδρομὴν· ἀλλ' ὅτε ἀργότερον ὁ Ὀλάφος ἀπεφάσισε τὴν εἰς Δανίαν εἰσβολήν, ὁ Βίκιγξ, στενὸς τυγχάνων φίλος τοῦ Δανοῦ ἀνακτοῦ Κνούτου, κατέκρινε τὸ ἐγχείρημα, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια.

Πλὴν δὲ τούτου ὑπῆρχε καὶ λόγος ἕτερος διὰ τὴν ὑφισταμένην ψυχρότητα. Ὡς ἤδη γνωρίζομεν, ὁ νέος ἅγιος ἦν θερμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ νεοφώτιστος, ἐπέδωκε παντὶ σθένει τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει διάδοσιν αὐτοῦ, καὶ μετήρχετο, κατὰ τὸ σῆμα, πᾶσαν σκευωρίαν καὶ ὁμότητα, ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸ θρησκευμα τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Οὐ μόνον δὲ τοὺς διωγμοὺς τούτους ἀναφανδὸν ἀπετροπιάζετο ὁ γέρον Βίκιγξ, ἀλλὰ καὶ πεισιμόνως ἐπέμενεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἀζῶν, μεθ' ὅλας τοῦ βασιλέως τὰς παρακλήσεις καὶ ἀπειλάς.

ΤΟΜΟΣ ΚΖ΄. 1889.

— Ἄφες, ἔλεγεν εἰς τὸν ἐστεμμένον ἱεροκήρυκα. Τίς δράκων, ἀφοῦ γηράσῃ, ἀλλάσσει τὸ δέριμα; Ἐβδομήκοντα χρόνους ἐλάτρευσα τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων, οὐδ' αἰσθάνομαι σήμερον ὀρεξίν πρὸς ἐξωμοσίαν. Ἡ γελοῦσσα τῆς νεότητος θεᾶ, ἡ Ἰδούνα, πολλάκις ἔστεψε διὰ ῥόδων τὰς ἡδὴ λευκάς ταύτας τρίχας, καὶ ὁ χαριτόβρυτος αὐτῆς σύζυγος Βράγας, θεὸς τῆς φωνῆς, ἐνέπλησε μαγείας τὴν ἀνθηρὰν μου ἦβην. Ἡ ἀπαφρόδιτος Φρίγια ἠλόγησε τοὺς πρώτους μου ἔρωτας. Ὁ μέγας Ὀδίν, ὁ πατήρ τῶν Ἀζῶν, ἐκ τοῦ Βαλκασκιόλφ, τοῦ ἀστρολαμποῦς αὐτοῦ μεγάρου, ἐξέτεινεν ἐπ' ἐμοῦ χεῖρα προστατίδα. Ἡ ἀθάνατος αὐτοῦ συμβία Φρίγκα, τῶν συνοικειῶν ἔφορος, μοὶ προσήνεγκεν ἀργότερον τὸν γαμήλιον στέφανον. Ὁ φαεινὸς Βάλδερ, ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος, μοὶ ἐνέπνευσε τὸ φίλτρον πρὸς τοὺς οἰκίους, καὶ τὴν γενναιοφυλίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὁ φαεινὸς Θῶρ, ὁ θεὸς τοῦ πολέμου καὶ τοῦ κεραινοῦ, ὁ κραδαίνων τὴν ἀπρόσμαχον σφύραν, κατήρχετο ἐκ τοῦ φρουρίου αὐτοῦ Θροῦδβαγκ, καὶ μετ' ὠδήγει εἰς τοὺς περικλεεῖς μου ἀγῶνας. Τὸν στόλον μου ἐθανοκάλειον ἦρέμα αἱ θυγατέρες τοῦ Αἰγῆρ εἰς τ' ἀφρόντα αὐτῶν στέρνα. Καὶ ἤδη, ὅτε αἱ τρεῖς Νόρσαι ἔπαυσαν δι' ἐμὲ ποτιζοῦσαι ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτῶν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, ἤδη ὅτε βλέπω πρὸ ἐμοῦ τὸ πολύχρωμον Βιφροστ, τὸ φέρον εἰς τὴν Βαλχάλλαν, ἤδη ὅτε μακρόθεν μετ' ἐκαλοῦσιν αἱ προπάτορές μου, αἱ τρυφῶντες εἰς τὰ ἡλύσια πεδία τοῦ Γλαδσχιμ, μοὶ ἠμιλεῖς σὺ περὶ ἀλλαξοπιστίας. Οὐχί, οὐχί! Εἰς ἐμὲ ἐν ἀζόμῃ μένει. Ἡ ἐγκαιρὸς διάτμησις τῶν φλεβῶν, ἀφοῦ αἱ Βαλκίβραι μετ' ἀπηνήθησαν, καὶ τότε ὑμεῖς ἔσατε παρὰ τὸν τύμβον τὴν ἀρμάζουσαν δράπαν, ἔργον τῶν θεοπνεύστων Σκάλδων, καὶ ἄφετε πλέον εἰς τὴν ἀλάνθαστον Σάγαν, τὴν θεὰν τῆς ἱστορίας, τὴν περαιτέρω περὶ τῆς μνήμης μου φροντίδα.

Ἄλλ' ἡ ἀντίστασις αὕτη εἶτι μᾶλλον ἐξῆπτε τὸν ἱερὸν ζῆλον τοῦ Ὀλάφου, καὶ τότε ὁ γέρον Βίκιγξ εὐχερῶς παρεφέρατο.

— Πᾶς, ἀνέκραζεν, ὑβρίζεις τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων μου, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα μοὶ προτείνεις τοὺς πελιδνοὺς τούτους καὶ ἀνυποδῆτους ἄγιους,

ὦν μοί δεικνύεις τὰς εἰκόνας. Ἐπλάσθησαν δὲ ἄλλα κλίματα, οὐχὶ διὰ τὸν ἠρωϊκὸν καὶ κρυσταλλόπηκτον βορρᾶν. Ἴδὲ πῶς τρέμουσι τὰ κρυστάλλω μέλη. Ἴψον αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ ὅπως ἐκεῖ θερμανθῶσιν.

Ὡς ἦν ἐπόμενον, ἡ ἕξις αὐτῆ ταχέως ἐδεινώθη, καὶ ἅμα θανούσης τῆς μητρός τοῦ Ὀλύφου, ἐπῆλθεν ἄλοσχερής διάστασις. Ὁ Σιγούρδος διεβίου ἔκτοτε εἰς Βιέλαν μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ ἀκολούθων καὶ τοῦ υἱοῦ Χαράλδου, ὅστις ἀπετέλει τὴν χαρὰν αὐτοῦ καὶ τὸ καύχημα. Ἐίχε δὲ πλήρες εἰς τοῦτο δίκαιον, διότι πράγματι ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ καὶ ἦρωας ἡμῶν, ἦν ἄξιος τοῦ πατρικοῦ φίλτρου, καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ἦν εἰς πάντας ἐνέπνεεν.

Εὐσταλῆς καὶ ῥωμαλέος, ἔφερεν ἐπὶ σώματος ἠρωϊκοῦ κεφαλὴν ἀμίμητον, ἦν ἔσπεφεν ἀληθῆς διάδημα ξανθῶν βοστρύχων. Ἄλλ' ἀνεκλάλητον ἰδίως μαγεῖαν ἐξήσκουν οἱ μεγάλοι αὐτοῦ κωνοὶ ὀφθαλμοί, οἵτινες συνήθως βεβωδῶδεις καὶ διαναγεῖς, ἐσπινθήριζον, ἅμα ἐξήπτιστο, ὡς Ουελλῶδες στερέωμα. Φυσικὸν ἔρα βτι, ἅμα ἐνεφανίζετο, ψιθυρὸς διέτρεχε τὸν ὄμιλον τῶν παρισταμένων, καὶ οἱ μάλλον δεισιδαίμονες ἐφαντάζοντο ὅτι δρῶσι πρὸ αὐτῶν τὸν θεὸν Βάλδουρ.

Ἐίχε δὲ ὁ Χαράλδος τὴν ψυχὴν ἐφάμελλον τοῦ σώματος. Ἀγαθὸς ἄλλως καὶ γενναῖοφρων, διεκρίνετο ἀπὸ τῶν παιδικῶν ἐτι χρόνων ἐπὶ τῇ παραδόλῳ αὐτοῦ ἀνδρείᾳ. Εἰς πάντας τῶν ἀμυλικῶν τοὺς ἀγῶνας ἐπρώτευσεν, καὶ πολλὰ ὑπῆρχον ἀνέκδοτα περὶ τῶν ἔθλων αὐτοῦ ὡς θηρευτοῦ. Μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν, καὶ ὡς μόνον ἔπλον φέρων βραχὺ ἀκόντιον, ἀπήρχετο εἰς τὰ ὄρη, ὅπως ἀναζητήσῃ τὴν ἄρκτον εἰς τὸ ἄντρον αὐτῆς. Μόλις ἐπεφάνετο τὸ φοβερὸν θηρίον, ὦρμα κατ' αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἀπλῶς θεωμένων, καὶ πάντοτε ἦρε τὴν νίκην. Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἐπατίθετο, ὠλισθήσεν αἴφνης ἐπὶ τοῦ κρυσταλλώδους ἐδάφους. Ἡ ἄρκτος δὲ ἐνὸς ἄλματος εὐρέθη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ δύο τοῦ Χαράλδου ἑταῖροι, κραυγὴν φρίκης ἀφέντες, ἔσπευσαν εἰς ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐκεῖνος δὲ ἐνὸς νεύματος παρεκώλυσε αὐτούς. Δεινὸς τότε ἐπηκολούθησεν ἀγὼν μετὰ τοῦ θηρός καὶ τοῦ ἦρωος, οἵτινες ἐναπλέον ἀπετέλουν δυσδιάκριτον ὄγκον. Οἱ φοβεροὶ γαμφύνοχες τῆς ἄρκτου ἐσχιζον τοῦ Χαράλδου τὰς σάρκας, καὶ ἡ χιὼν ἐβάφετο ἐρυθρὰ, ἀλλ' ἐκεῖνος, περιβαλὼν εἰς τὰς σιδηρᾶς αὐτοῦ ἀγκάλας τὸ ἀσπαῖρον πέρας, οὐδ' ἐφάνετο εἰς τοῦτο προσέχων. Τέλος ἐληξεν ἡ στυγερά περίπτωξις· ὁ Χαράλδος ἀνηγέρθη αἰματόφυρτος καὶ χαινούσας φέρων εἰς τὰ νῦντα πληγὰς, ἀλλ' ἡ ἄρκτος ἔκειτο εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ νεκρά.

Περιπατῶς δ' ἐφίλει ὁ ἦρωας ἡμῶν καὶ τὴν θάλασσαν. Μόλις οἱ ἐξφκειωμένοι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ

διέκρινον προσεγγίζουσαν τὴν Θυελλαν, ἔλκε τὴν λέμβον, ἔργον τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἀπεμακρύνετο τῆς ἀκτῆς. Πολλάκις τὸ κέλυφος ἀνείρεπετο ὑπὸ τῶν πελωρίων κυμάτων, ἀλλὰ νήχων τότε ὡς δελφίν, ἀνήγειρον αὐτό, καὶ σπκνίως ἐπέστρεφε πρὸ τῆς βαθείας νυκτός. Ὅτε ὁ κλύδων ἐμαίνετο βιαιότερον, ὁ γέρον Βικιγῆς κατήρχετο παρὰ τὴν θῆνα, καὶ καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἐζήτει μακρόθεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ μελανὸν σημεῖον, ὅπερ ἔφερε τὸν τιμαλφέστερον αὐτοῦ θησαυρόν. Καὶ προσέειπε μὲν τὴν κεφαλήν, αὐτὸς ὁ εἰθισμένος εἰς μακρὸν βίον κινδύνων, ὁ τὴν θάλασσαν θεωρῶν ὡς δεύτερον αὐτοῦ στοιχεῖον, ἀλλ' ἀπήστραπτον συνάμα ἐξ ὑπερηφανείας οἱ δύο οὐνοὶ αὐτοῦ ὀφθαλμοί.

Ἐπίσης δτε περὶ τὸ ἔαρ κατήρχοντο πρὸς τὰς μεσημβρινωτέρας θαλάσσας τὰ πελώρια κήτη καὶ πρὸς λείαν αὐτῶν ἐξήρχετο ἐσφάζουσα πᾶσα ἡ πατριά, ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευδεν ὁ ἡμέτερος ἦρωας, ὅστις ἀψηφῶν τὸν κίνδυνον, τὸ σκαφίδιον αὐτοῦ ὄθει συνήθως ὑπ' αὐτὰ τὰ στέρανα τοῦ ὑδροβίου τέρατος, καὶ τὸ δόρυ ἐνεπήγνυεν οὕτω εἰς τὸ μέρος τῆς καρδίας.

Ἄλλ' ἰδίως ἦν εὐτυχῆς ὁ Χαράλδος τὸ ἐσπέρας, ὅτε ὁ Βικιγῆς, μετὰ τὸ κοινὸν δεῖπνον, ἀφηγεῖτο τοὺς ποικίλους αὐτοῦ ἄθλους. Πάντες τότε περιεστοιχίζον τὸν πρεσβύτην, ἀλλ' ὁ νεανίας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς καθήμενος, ἐπλανάτο εἰς σφαιρᾶς ἰδεώδεις, καὶ πολλάκις ἐδάκρυεν ἐξ ἀκαθέκτου συγκινήσεως.

Παραστῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς μίαν τοιαύτην συνάθροισιν. Ἐπαρχίαν ὄλην κατείχον τὰ κτήματα τοῦ Βικιγῆτος, καλύπτοντα ὄρη καὶ λόφους καὶ κοιλάδας, καὶ εἰς θαυμασίαν φέρδην καταλήγοντα. Τὰς κορυφὰς τῶν λόφων ἐκάλυπτεν ἡ πίσυς, ἀλλ' εἰς τὰς ὑπυρείας καὶ τοὺς ἀγρούς ἠπλοῦτο κυμαίνονμενον πέλαγος σταχύων ἀνδρομήμων. Πολλαχοῦ γελέσσαι λίμναι ἐξέτεινον εἰς τὴν πέριξ φύσιν τὸ κάτοπρον αὐτῶν, καὶ ἀλαζόνες ἐπλανῶντο εἰς τὰ δάση ὁ ἄλκης καὶ ὁ ῥέννος, ὅπως πίωσιν ἐκ τῶν μορμυρίζοντων ῥυάκων. Οὐδ' ἔλειπον οἱ πράσινοι λειμῶνες, ἐν οἷς ἔδοσκον ἀγέλαι μυριοπληθεῖς, καὶ μῆλα χιονώδη, παρεμφορῆ πρὸς τοῦ ἔαρος τὰ νεφύδρια, τὰ ὑπὸ τοῦ ζεφύρου διωκόμενα. Ἄλλ' ἰδοὺ οἱ σταῦλοι. Τριάκοντα πῶλοι ἀκράτητοι, καὶ ταχεῖς ὡς οἱ ἐτησίαι, ἦσθιον ἐκεῖ νεοθαλῆ χλόην· αἰχαιῖται ἦσαν πᾶσαι λευκαί, καὶ τὰ πέταλα ἐξ ἀργύρου.

Ὀλίγον περαιτέρω ἴσταται τὸ μέγαρον, οὗ τὸν ἰσόγειον ὄροφον κατέχει πάντα ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἐστιατορίου. Ἐκ δρυὸς κατασκευάσαν αὐτὴν περιώνυμοι τέκτονες, καὶ ἡ τράπεζα διήκει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀστράπτουσα ὡς ὁ χάλυψ. Ὅτε, κατὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ Φοῖβου τροπὰς, τελεῖ-

ται ἡ μεγάλη ἐσφάρα τοῦ Φρέϊρ, θεοῦ τῆς εὐφορίας, καὶ παρατίθεται ὁ ἱερός αὐτοῦ κάπρος, παρακλήθηνται πέντε δαιτυμόνων ἑκατοντάδες, ἀνὰ δέκα δωδεκάδας κατ' ἑκατοντάδα, ¹⁾ εἰς τὴν ἐπίσημον πανδαισίαν, καὶ ὅμως ἡ αἴθουσα φαίνεται κενή. Τὴν ὄροφὴν βασιάζουσι, δίκην κίωνων, δύο ἀγάλματα θεῶν, ὁ Ὀδὶν συσπῶν τὰς ὀφρῦς, καὶ ἡ Φρέϊα, ὡς στέμμα φέρουσα τὴν ἡμισέληνον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' ὑψηλῆς ἐστίας καίει πῦρ ζωηρόν, καὶ διὰ τῆς ἀνοικτῆς καπνοδόχης εἰσδύει τῶν ἄστρον τὸ σέλας. Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐκ χρυσῶν ἤλων κρέμονται θόρακες καὶ περιεσφραγίσαι, καὶ ἀσπίδες ἀστράπτουσαι ὡς τῆς σελήνης ὁ δίσκος.

Ἀκριβῶς κατ' ἦν ὄραν προσερχόμεθα, τὸ δεῖπνον ἐληξεν. Ὁ γέρον Σιγούρδος κἀθήσεται εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν μετὰ τῶν δύο εἰδώλων. Τὸν θρόνον αὐτοῦ καλύπτει ἄρατου δορᾶ· ὁ φάρυγξ χαινεῖ ἐρυθρός, καὶ ἀργύρου φύλλα περιβάλλουσι τοὺς γαμφύνοχας. Ὁ γέρον ἀφηγεῖται τοὺς μακροὺς αὐτοῦ πλόδας εἰς τὰς ἀγρίας θαλάσσας τοῦ βορρᾶ, καὶ εἰς τὰ μειδιῶντα τῆς ἀνατολῆς πελάγη. Πάντες ἐκθύμως ἀκροῦνται, ἀλλ' ὁ Χαράλδος κρέμαται εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πατρὸς, ὡς ἡ μέλισσα εἰς τὸ ῥόδον. Καλλιπάρητοι κόραι κομίζουσι τὸ ἀφρίζον μέθυ, καὶ πληροῦσιν ἐρυθριῶσαι τῶν δαιτυμόνων τὰ κέρατα. Οἱ ὄρωντες τότε τὸν ῥωμαλέον πρεσβύτην θεωπεύοντα τὸν λευκὸν αὐτοῦ πώγωνα ἐνθυμοῦνται τὸν θεὸν τῆς ποιήσεως Βράγγαν, καθήμενον ὑπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς παρὰ τὴν ἀπκύστως κελάρυζουσαν πηγὴν τοῦ Μίμερος, καὶ τοὺς θαυμασίους ἐκτυλίσσοντα μύθους τοῦ Καβαμάλ. ²⁾

—Φιλῶ περιπατῶς τὰς κρυσταλλοζώστους ἡμῶν θαλάσσας, ἔλεγε ὁ γέρον Βικιγῆς· τισσαράκοντα ἔτη ἐπ' αὐτῶν ἐπλανήθη, καὶ προθύμως ἀνεπέτασα τὸ λευκὸν τῆς Ἑλλάδος ἰστίον εἰς τὴν παγεράν τοῦ πόλου πνοῆν, ἀλλὰ γνωρίζω κόσμον ἐτι περικαλλέστερον, τὸ Ἑλληνικὸν Ἀρχιπέλαγος, ὅπερ ὑπερβαίνει ἐν τῇ πραγματικότητι πᾶν ὅ,τι διηγοῦνται ἡμῖν οἱ Σκαλδοὶ περὶ τῶν ἡλυσιῶν τοῦ Ἰδαθάλ. Ἐκεῖ, ἀντὶ τοῦ φθισιῶντος ἡμῶν ἡλίου λαμπρὸς Φοῖβος λούει τὴν φύσιν πᾶσαν εἰς τὰς χρυσᾶς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Ἐκεῖ ὁ διαυγῆς πόντος, μόλις ῥυτιδούμενος ὑπὸ τὰς ἀπαλὰς θωπείας μυρεμφόρου ζεφύρου, ἀσπάζεται τὰ κράσπεδα διανθῶν λειμῶνων. Ἐκεῖ λαὸς ὄλος μαρμαρίνων θεῶν κοσμεῖ ἄλση ἀειθαλῆ, ὅπου τὴν δάφνην καὶ τὴν μυρσίνην συνδέουσιν ἀνέριποντα στέφη εὐχρῶν ῥόδων. Ἐκεῖ παρὰ τὰ χρυσὰ μῆλα κρέμονται σταφυλαί, περιέχουσαι οἶνον φλογερὸν ὡς τὸ ἡδύτερον μέθυ. Ἐκεῖ μειδιᾶ ὁ οὐρανὸς τασοῦτον διαυγῆς, ὥστε τὸ βλέμμα διεἰσδύει μέχρι

τῶν προθύρων τῆς Βαλχάλας. Ἐκεῖ ἡ νύξ ἀμιλλάται πρὸς τὴν ἡμέραν ἀργυρὰ σελήνη, ἡ μυριάδες σπινθηρίζοντων ἀστέρων καταυγάζουσι τοὺς ὑψιτενεῖς κίονας τῶν θαυμασίων, περὶ οὓς πλανᾶται εἰσεῖτι ἡ σιαὶ τῶν ἀγόντων ἄλλοτε τὰς δημοτελεῖς θυσίας.

—Ἄλλοτε; διεκοπέ τις τῶν ἀκροατῶν.

—Ναί, ὑπέλαθεν ὁ Βικιγῆς, τὴν ἐξαισίαν ἐκείνην χώραν κατέχει ἄλλοτε λαὸς ἠρώων, ὁ εὐγενέστατος τῆς γῆς. Τὰ περικαλλῆ τεμένη κατέχον θεοὶ κραταιοί, τὰς θαλάσσας διέσχιζον ὑπερήφανοι τριήρεις, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἦνθον πόλεις ἀφρικαί, ἀληθεῖς ἐστὶναι τῶν φώτων καὶ μουσεῖα πάντων τῶν θαυμάτων τῆς τέχνης. Ἄλλ' ἡδὴ πρὸ πολλοῦ παρήλθον οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι. Οἱ θεοὶ ἐφυγαδούθησαν, αἱ πόλεις ἀνεσκάφησαν, ἡ χλόη καλύπτει τὰ μαρμαρίνα δάπεδα, καὶ ὁ κισσὸς ἀνέρπει διὰ τῶν κλονιζομένων κίωνων τῆς μετόπης τῶν σηκῶν.

—Φεῦ, ἐψιθύρισε ὁ Χαράλδος, καὶ οὐδὲν ἀπέμεινε τῆς δόξης ἐκεῖνης;

—Ἀπέμεινε μία πόλις, ἡ πρώτη πασῶν, αἱ Ἀθήναι. Ἐκεῖ ἀνθούσι πάντοτε σχολαὶ περιώνυμοι, καὶ διατηρεῖται ἀπαύγασμα τοῦ ἀρχαίου κλέους. Ἐπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινεῖς, ἀλλ' ὀλίγα περὶ αὐτῶν ἔμαθον, διότι περιωρίσθημεν εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν νήσων.

—Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας οἰκοῦσι τὰς Ἀθήνας; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Χαράλδος.

—Ἄλλοτε βεβαίως, ἀλλ' οὐχὶ πλέον. Ἦδη σύμπασα ἡ Ἑλλάς ἀνήκει εἰς τὸν κραταῖον αὐτοκρατορὰ τοῦ Βυζαντίου, ὅστις κυριαρχεῖ τοῦ ἡμίσεος κόσμου, ἀπὸ τοῦ βόθρου ἄλλης τινὸς ἡπείρου, καλουμένης Ἀσίας, μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ὡς συχνάκις ἐπισκεπτόμεθα.

Δ'.

Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς ἐν λόγῳ ἀφηγήσεως ἡ φύσις τοῦ Χαράλδου ἐκρίνετο μεταβληθεῖσα. Λησιμονήσας καὶ τὴν θύραν καὶ τὰς θαλασσίας ἐκδρομάς, ὑφ' ἐνὸς μόνου κατεβιβρώσασκετο πάθους, τῆς περιεργείας ἕνα μάθη πλείονα περὶ τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων χωρῶν, περὶ τῆς περιωνύμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς λαμπρᾶς πρωτευούσης, ἐνθα ἐβασίλευεν ὁ κραταιότατος μονάρχης τῆς γῆς. Ἠρώτα διαρκῶς καὶ τὸν πατέρα καὶ πάντας τοὺς εἰσπλέοντας εἰς τὴν Μεσόγειον, τσοσούτον δὲ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, ὥστε μόλις ἐκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ μαρμαίρουσαν τὴν ἀγέρωχον παρὰ τὸν Βῆσπορον βασιλεύουσαν, τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς θόλους, τὰ μεγαλοπρεπῆ Ἀνάκτορα, τὴν ἀμύθητον τῆς Αὐλῆς πολυτέλειαν, τοὺς μαγιστάνους, τοὺς στρατοῦς καὶ στόλους, τὰς περικαλλεῖς δεσποῖνας, καὶ πάντα ἐκείνον τὸν ἀγνωστον καὶ θαυμασίον κόσμον.

Ἰπὸ τοιούτων δὲ κατεχόμενος ἰδεῶν, κατε-

1) Οὕτως ὑπελόγιζον οἱ Νορμαννοί.

2) Καβαμάλ, ἦτοι λόγος τοῦ Ἰψίστου δηλ. τοῦ Ὀδίν, ἐκαλεῖτο συλλογὴ παναρχαίων μύθων καὶ γωμικῶν, διασωθέντων ἐν τῇ Ἐδδα τοῦ Σαιμούνθου.

λήθη τέλος ὁ Χαράλδης, ὡς ἦν ἐπόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πόθου ἵνα ἐπισκευθῇ τὸ ξέρον ἐκεῖνο Κράτος, ἵνα ἐπιχειρήσῃ καὶ αὐτὸς ἄθλους ἐφαμίλλους τῶν προγόνων. Οὐχὶ τοὺς ἄθλους τῶν Βικίγκων, καθ' ὅσον αὐθορμήτως ἀπηχθάνετο τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' ἄλλους εὐγενεστέρους, πολέμους ἀληθεῖς κατὰ στρατῶν τακτικῶν, ἐδουπορίας εἰς χώρας ὅπου ἦν ὁ παλιτισμός, καὶ ὅπου αἱ γυναῖκες ὠμοιάζον πρὸς τὰς ἐπεράστους ἀκολούθους τῆς Φριέας.

Τόσον δὲ σφοδρὸς ἦν ὁ πόθος οὗτος, ὥστε μόλις ἀνεχίταιζεν αὐτὸν ἡ ἰδέα τοῦ γέροντος πατρὸς, ὃν τρυφερῶς ἐφίλει, καὶ πρὸς ὃν ὤφειλε τὰ ὕστατα καθήκοντα· ἀλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο βραδείαι, καὶ τοσοῦτον καταφανῆς ἦν τοῦ Χαράλδου ἡ ἀδημονία, ὥστε παρ' ἀπάντων παρετηρήθη. Ἐπὶ τέλους ἐν τούτοις ἐφθασεν ἡ τελευταία τοῦ γέροντος Βικίγκος ἡμέρα. Αἰσθανόμενος σβεννυμένην τὴν λαμπάδα τῆς ζωῆς, ἐκάλεσε παρὰ τὴν κλίσσον αὐτοῦ τὸν υἱὸν καὶ εἶπε:

— Σήμερον ἐδράξα τὴν Ἀγγουρβάδελ καὶ μοὶ ἐφάνη βαρεῖα, ἐφόρεσα τὴν κόρυδά μου καὶ μοὶ ἐπίεσε τὸ μέτωπον, ἐκένωσα κέρως πλήρες μέθυος καὶ οὐδεμίαν ἠσθάνθη ἠδονήν. Ἡ γῆ ἐκλείπει πλέον δι' ἐμέ, καὶ μακρόθεν μαρμαίρει τῆς Βαλγάλης ἡ πρόσοψις. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Νέρνης, ἥτις μὲ καλεῖ, καὶ μοὶ δεικνύει ξηρὸν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς. Σώρευσον τὴν σορὸν μου παρὰ τὴν ἀκτὴν ἢ φλοῖσθος τῶν κυμάτων βαυκαλλίζει τὸν ἀνέσπερον ὕπνον, οὐδὲ ψάλλει τοιαύτην δρᾶπαν ἢ μᾶλλον μουσὸληπτος τῶν Σκάλδων. Ὅτε φωτίζει ἡ ὥρα Σελήνη τὰς πέριξ χιόνας, καὶ ἡ μεσονυκτία δρόσος ποτίζει τὸν ἐπιτύμβιον μου βᾶνταν (λίθον), γινώριζε ὅτι κἀθήμεν ἐπὶ τοῦ λοφίσκου μου, καὶ πλανῶ τὰ κοῖλα ὄμματα ἐπὶ τῶν λείων στέρνων τῆς Ράνας, ἦν τοσοῦτον ἠγάπησα. Ποθῶ τὴν αἰωνιότητα, ὅπως οἱ κεννηρότεροι ποταμοὶ ποθοῦσι τὸν ὠκεανόν, αὐτὸ δὲ δείχθητι ἄξιός τῶν προγόνων.

Εἶπε, καὶ διεγείρας τὴν αἰχμὴν τῆς Ἀγγουρβάδελ, ἐκέντησε τὸν ἀριστερόν βραχιόνα. Τὸ αἷμα, εἰσέτι ζωηρόν, ἀνεπήδησε, καὶ εἰς τὴν θέαν ταύτην ἐξήστραψαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ θνήσκοντος ἥρωος.

— Ἦδῃ, ἐψιθύρισε, μοὶ τείνουσι τὰς ἀγκάλας οἱ Ἐγγέριοι. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Γιαλλάρ, τῆς σάλπιγγος τοῦ φύλακος τῶν Ἀζων Χριμδάλ, ὅστις ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔλευσίν μου.

Ὁ Χαράλδης ἔκουσε διακρῶν, ὅπως ἀσπασθῆ τὸν πατέρα, καὶ ἠσθάνθη ἐπὶ τῶν χειλέων τὴν ἰαχάτην αὐτοῦ πνοήν.

Τὴν νύκτα πᾶσαν ἠγρύπνησαν οἱ κυριώτεροι Ἰάρλοι παρὰ τὸ λείψανον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐσκάφη τοῦ ἥρωος ὁ τάφος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὡς ἐπεθύμησε. Παρ' αὐτὸν δ' ἐτίθη ὁ προσφιλέστατος αὐτοῦ ἵππος, καὶ ἡ χρυσὴ πανοπλία μετὰ τῆς πιστῆς

Ἀγγουρβάδελ, ἐνῶ τοῦ ἐνὸς γείτονος φέροντος πρὸς τὸ ἕτερον τὸ Βουδστάκ (1), ἡ θλιθερὰ εἰδήσις ἐν ἀκαρεὶ διεδόθη, καὶ προσέδραμον πάντες οἱ περιφανέστεροι Ἰάρλοι μετὰ χιλιῶν λαοῦ.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ Μεγάρου ἀπέστασιν εὐρίσκατο περίβλεπτος τοῦ Θῶρ νάος, καὶ τούτου οἱ ἱερεῖς προσελθόντες ἐτέλεσαν τὰς ἐπικηδείους πομπάς, ἐνῶ πανταχόθεν συρρέουσιν οἱ διάσημοι τῆς χώρας Σκάλδοι, ἐξύμνησαν ἐν θεοπνεύστῳ δρᾶμα τοῦ μεταστάντατ' ἀνδραγαθήματα. Ὁκτὼ ἡμέρας διήρκεσαν οἱ παρὰ τὸν τύμβον ἀγῶνες, τὸ δ' ἐσπέρας εἰργάζοντο πάντες εἰς τὴν ἐπιχωμάτωσιν τοῦ ὑψηλοῦ λόφου, τοῦ καλύπτοντος τὴν λάρνακα, ὅπως ὁ γέροντος ἐξ ἀπόπτου ἐπισκοπῇ τὸ προσφιλέστατον αὐτῷ στοιχεῖον καθ' ἣν ὥραν ἐξέρχονται τῶν τάφων αἱ σκιαὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην διεδέχετο πάνδημος εὐλαπίνη, διήκουσα μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ ὑπὸ τῶν πενθίμων ἀσμάτων τῶν Σκάλδων διακοπτομένη. Ὅτε δὲ τέλος τὸ ἔργον συνετελέσθη, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐτίθη λίθος μετὰ χρυσῶν βούων, ἀρηγομμένων τοῦ ἥρωος τοὺς ἄθλους, καὶ τὸ πλῆθος διελύθη, ἀφοῦ ἕκαστος τῶν Βικίγκων ἔρριψεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τελευταῖον χῶματος δράγμα.

Τότε δὲ ἤρχισε τὸ ἐπίσημον τοῦ μεταστάντος πένθος. Ὁ Χαράλδης, πιστὸς λάτρις, ὡς ὁ πατήρ, τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἐπωφελήθη τῆς βραστάνης ταύτης ὅπως συνεχῶς ἐπισκέπτηται τὸν ναὸν τοῦ Θῶρ, καὶ πλανώμενος εἰς τὸ πέριξ ἀμφιλαφές ἄλσος, ἀναπολῆ τὸν προσφιλέστατον νεκρόν. Οὕτω δ' ἐσχετίσθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἀμέριστον ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν φίλτρον, καὶ παρ' αὐτῶν ἐμνήθη εἰς τὰ τῆς λατρείας τῶν Ἀζων, ἀκούσας ὅσα σπανίως ἀνακοινοῦνται εἰς τῶν μὴ κερτισμένων τὰ ὦτά. Ὑπὸ τὰς παχυσαλίας τοῦ ἄλσους ἐλάτας, τὰς λουομένας εἰς τὴν παρὰ τὸν ναὸν ἱερὰν λίμνην, ἐκάθητο συνήθως μετὰ τῶν σεβασμίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ πολλάκις ἐφ' ὧρας δλοκλήρους παρετεινότο αἱ συνδιαλέξεις αὐταί.

Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι εἰς τὸ μέσον τοῦ σύμπαντος κείται ἡ Μιδγάρδη, ἡ κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ταύτην περιέβαλλε πανταχόθεν ὁ ὠκεανός, ἐν ᾧ ἐτρέφετο ὅπως ὑπερμεγέθης, ὁ Ἰωρδουμγάνδωρ, ὅτι πέραν τοῦ πόντου τούτου ὑπῆρχε τὸ ἐνδαιτήμα τῶν γιγάντων, τὸ Ἰοτουγγέιμ, καὶ ἡ Οὐτγάρδη, βασιλεῖον αὐτῆ τοῦ Λόκη, θεοῦ ἀποβληθέντος ἐκ τῆς Ἀζγάρδης, ἡ οὐρανίας πόλεως, καὶ οἰκοῦντος ἦδη τὰ καταχθόνια, ὅπου πᾶσαν μηχανάται σκευῶν ἱερῶν, ὅπως παρασύρη τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ πο-

(1) Τὸ Βουδστάκ ἦν βῆθος, ἦν εἰς γείτονον ἔπεμπε πρὸς τὸν ἕτερον διὰ ἠρομῆως ἐν ἀναγγελη σπουδαίαν τινὰ εἰδήσιον.

νηρόν· ὅτι ὑπεράνω τῶν καταχθονίων τούτων ὑπῆρχε τὸ Βαναχέιμ, ἔνθα δικάζονται αἱ αἰθέριοι θεότητες, αἱ τὰ νέφη ἐμψυχοῦσιν ἀνωτέρω δὲ καὶ ταύτης ἡ Ἀζγάρδη, ἡ χώρα τῶν Ἀζων, περιέχουσα τὰ θεσπέσια αὐτῶν μέλαθρα, καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Γλαδσχιέμ, καὶ τὸ Ἰδαλβάλ, ὅπου τρυφῶσιν οἱ μάκαρες. Ἐπὶ ὑψηλότερον τὸ βασιλεῖον τῶν Ἀλφων, ἡ θεοτήτων τοῦ φωτός· ὑπὲρ τοῦτο τὸ Μυσπελχέιμ, τὸ συγγερὸν Μεγάρου τοῦ Σουρτούρ, ἡ μέλανος θεοῦ τοῦ πυρός, καὶ δημιουργοῦ τῶν ὀλων. Οὗτος, κραδαίνων πυρίνην βροφαίαν, φυλάττει τὸ βασιλεῖον αὐτοῦ, ἰδίως δὲ φοβερὰ ἔσται ἡ ἐπενέργεια αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ραγναρῶκ, ἥτοι τῆς συντελείας τοῦ παντός. Ὅτι κατ' ἀντιθετον διεύθυνσιν, ὑπὸ τὸ Ἰοτουγγέιμ, εὐρηται τὸ Νιφελχέιμ, ἥτοι ἡ χώρα τῆς ὀμίχλης, τὸ βορειώτατον μέρος τοῦ ἀρχεγόνου χάους, ἡ Τινουγγαγάπ, αὐτὸ τὸ νότιον κατέχει ἡ χώρα τοῦ πυρός. Ὅτι ἐν τῇ ἀπεισίᾳ ταύτῃ χώρα τῶν νεκρῶν οἰκεῖ ἡ θεὰ τοῦ ἄδου Χέλα, τὸ σκοτεινὸν Μεγάρου Ναστράνδην, παρ' ᾧ ἀναθροῖε ἡ πηγὴ Χθεγεμῖλ, ἥτις σχηματίζει δώδεκα ποταμούς, τοὺς Ἐλιθάδαρ. Ἐνταῦθα οἰκοῦσι προσέτι ὁ δεινὸς δράκων Νιδχόγρ, ὅστις διακναιεῖ μίαν τῶν τριῶν ριζῶν τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς Ἰγδραζύλ, ὡς καὶ ὁ κύων Γάμρ. Καὶ τέλος ἐπὶ ὑπὸ τὸ Νιφελχέιμ κείται ἡ χώρα τῶν μελανῶν Ἀλφων, ἡ πνευμάτων τῆς νυκτός.

Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὰ περὶ τῶν δώδεκα θεῶν ἡ Ἀζων, υἱῶν τοῦ Ὀδίν καὶ τῆς Φριέας, οἵτινες ἦλθον ἐξ ἀγνώστου ἀνατολικῆς χώρας τῆς Ἀζαχέιμ, ἥς πρωτεύουσα ἡ Ἀζγάρδη. Βύγλωττας περιέγραψον οἱ ἱερεῖς τὰ τῆς θείας ταύτης πόλεως. — Ἐκεῖ, ἔλεγον, ἕκαστος τῶν Ἀζων κέκτηται λαμπρὸν μέλαθρον· ἐκεῖ εὐρηται ἡ μεγάλη περιβολὴ Γλαδσχιέμ, ὅπου αἱ ἔδραι ἐφ' ὧν κἀθιῆνται οἱ θεοὶ δικάζοντες. Ἡ ὑψίστη καλουμένη Χλιδσκιόλφ ἀνήκει τῷ Ὀδίν, ὅστις ἐκεῖθεν ἐφορᾷ σύμπασαν τὴν πλάσιν. Ἐκεῖ εὐρίσκειται ἡ Βαλγάλα, ἔνθα θεοὶ καὶ ἥρωες τρυφῶσι, πίνοντες μέθυ (1) καὶ ζῦθον. Ἐκεῖ πρὸς τούτοις καὶ τὸ Βιγγόλφ, ἐνδαιτήμα τῶν Ἀζιδίων ἢ θεαινῶν, ὃν ἐκάστη ἐπίσης ἐκέκτητο ἴδιον μέλαθρον. Περὶ τὴν Ἀζγάρδη, προσέθετον, ἀνθεῖ τὸ ἄλσος Γλασίρ, ἐκ χρυσοφύλλων δένδρων ἀπαρτιζόμενον, καὶ παρ' αὐτῷ ὑπάρχει τὸ Ἰδαφέλδ, ὅπου θέλουσι ποτε διατάσθαι οἱ ἐκ τοῦ Ραγναρῶκ διασωθέντες θεοὶ καὶ μάκαρες. — Ἐξήγαγον προσέτι ὅτι τὴν Ἀζγάρδη μετὰ τῆς Μιδγάρδης ἡ γῆς συνοῖ τὸ Βιφρόστ ἢ οὐράνιον τόξον, ἀποτελοῦν γέφυραν διαρκῶς

παλλομένην, ἀλλ' οὐχ ἤττον στερεωτάτην, δι' ἧς ἀνέρχονται αἱ ψυχαὶ εἰς τὰ ἡλύσια, καὶ ἦν φυλάττει ὁ μυστηριώδης θεὸς Χεϊμδάλ. Ἐπιστόρουσιν οἱ Ἀζοὶ, προεξάρχοντος τοῦ Ὀδίν, ἔπλασαν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ φοβεροῦ γίγαντος Ἰμέρου τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καθορίσαντες συνάμα τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης μετὰ τῆς ἀλληλουχίας ἡμερας καὶ νυκτός. Καὶ τὸ μὲν σῶμα παρέτρε τὴν θάλασσαν, τὸ κρανίον τὸν οὐρανόν, αἱ σάρκες τὸν χοῦν, τὰ ὀστά τὰ ἔρη, καὶ οἱ ὀδόντες τοὺς λίθους.

Περὶ δὲ τὴν ὄψιν δειλὴν, ὅτε μυστηριώδης ῥίγος διέτρεχε τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τὰς κρύπτας, περιέγραφον οἱ ἐκ τῆς συγκινήσεως ἀγχιῶντες οἰωνοσκοποὶ τὸ φοβερόν Ραγναρῶκ, ἥτοι «δύσιν τῶν θεῶν», τὴν ἀπαισίαν τοῦ σύμπαντος ταύτην καταστροφήν. — Ὁ Βάλδερ, ἔλεγον, ὁ θεὸς τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀγαθότητος, ὁ περικαλλής, ὁ σοφός, ὁ πρόσχαρις, ὁρᾷ ἄνευρας φοβερά. Οἱ θεοὶ πλήρεις φροντίδων συγκροτοῦσιν ἐκαλήσιαν. Ὁ Ὀδίν ἐξεγείρει τότε τοῦ τάφου τὴν νεκρὴν οἰωνοσκοπὸν Βάλαν, ὅπως προείπη τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' αὐτὴ ἀνθίσταται, καὶ τέλος περιγράφει, πρὸς φρίκην αὐτοῦ, τὴν ἐπιχειμένην φοβερὰν πανωλεθρίαν (1). Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Βάλδερ Φριέα παρακαλεῖ μὲν πάντα τὰ πλάσματα, ἵνα μὴ βλάψωσι τὸν προσφιλέστατον υἱόν, ἀλλὰ λημονεῖ τὴν παράσιτον λόρκαθον, διότι ἐφαίνετο ἀκίνδυνος. Ὁ πονηρὸς Λόκης, λοχῶν ἐκεῖ πλησίον, ἀκούει τοῦτο, καὶ κατασκευάζει ἐκ τῆς λοράνθου θανάσιμον ἔγχος. Ὀλίγον δὲ ἀργότερον, ἐνῶ ἐπαίχον οἱ θεοὶ βίπτοντες τὰς λόγγας κατὰ τοῦ Βάλδερ, ὃν ἐγνώριζον ἀλώθητον, ἔρπει ὁ Λόκης πρὸς τὸν τυφλὸν τοῦ σκότους θεὸν Χόδερ, ἀδελφὸν τοῦ Βάλδερ, δίδει αὐτῷ τὸ δῆθεν ἀθῶον ἔγχος, καὶ μετ' ὀλίγον ῥιφθὲν διευθύνει αὐτὸ πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ παμφιλήτου θεοῦ. Ἀμύθητον ἄλγος καταλαμβάνει τότε τοὺς Ἀζους, καὶ δικαίως, διότι μετὰ τὸ κακούργημα τοῦτο λύνονται τὰ δεσμὰ τοῦ νόμου, ἀτινα κατεῖχον τὰ φθοροποιὰ τέρατα εἰς τὰ καταχθόνια. Φόνος, ἔρις καὶ προδισία διαίρει τοὺς ἐπιστηθίους φίλους, τριετῆς χειμῶν, τὸ Φιμβουλβέτερ, στερεῖ τὸν ἥλιον τοῦ θάλπους αὐτοῦ, πᾶσα ζωὴ μαραινεται, καὶ τότε ἄρχεται τὸ ἀπαισίον Ραγναρῶκ. Ὁ λύκος Σκόλ καταπίνει τὸν ἥλιον, ὁ λύκος Χάτης τὴν σελήνην, οἱ ἀστέρες καταπίπτουσιν, ἡ γῆ κλονίζεται, ὁ μέγας ὄφις Ἰωρδουμγάνδωρ ἐξορμᾷ ἐπὶ τῆς ἡρᾶς, ὁ λύκος Φένρις θραύει τὰς μαγικάς αὐτοῦ πέδας· τὸ Ναγγλάρ, πλοῖον κατασκευασθὲν ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν νεκρῶν, πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ὁ Λόκης ἐπάγει τοὺς Χριμβούρσους, ἡ γίγαντας

(1) Τὸ μέθυ ποτὴν ὑπερ κατασκευάζετο ἐκ μέλιτος καὶ βρουνας, ἦν τὸ κύριον πᾶν βορείων λαῶν ποτὴν ἐθνητικὸν τὸν Ὀμηρικὸν κυκλῶνα· ἀλλ' ἐν κοινῇ χρήσει διετίθει καὶ ὁ ζῦθος.

(1) Ἡ ἀφήγησις αὕτη εὐρηται ἐν τῇ Ἰσλανδικῇ Ἔδδα, καὶ καλεῖται Βεγταμσκέδα ἥτοι «θρήνος τοῦ ἀποδήμου». — Ἐννοεῖται ἦδη ἡ οὐρα· — Διὰ τῆς ἐπιφθοῦ ταύτης κλείει ἡ Βάλα πᾶσας τὰς προφητείας αὐτῆς.

των πάγων ὁ Σουρτούρ τὰ τέκνα τοῦ Μοῦσπελ, ἡ γίγαντας τοῦ πυρός, οἵτινες κελπάζοντες βιαιώς ἐπὶ τοῦ οὐρανόθεν τόξου Βιφρόστ καταθρόνουσιν αὐτό. Τότε ἐξυπνᾷ ὁ φύλαξ αὐτοῦ Χεϊμδάλ, καὶ ἀφυπνίζει διὰ τῆς σάλπιγγος Γκαλλάρ τοὺς ἄζους, οἵτινες σπεύδουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Διεξάγεται οὕτω μάχη φοβερά ἐπὶ τῆς πεδιάδος Βιγριδ, ἐχούσης εὐρος καὶ μῆκος ἑκατὸν λευγῶν. Ὁ Ὀδίν συμπλέκεται πρὸς τὸν λύκον Φένρις, ὁ Θῶρ πρὸς τὸν ὄφιν τῆς γῆς, ὁ Φρέϋρ παλαίει πρὸς τὸν Σουρτούρ, ὁ Τύρ κατὰ τοῦ τεραστίου κυνὸς Γάμρ, ὁ Χεϊμδάλ κατὰ τοῦ Λόκη, καὶ πανταχοῦ ἤττωνται οἱ θεοί, καίτοι φρονεῦνται ὁ Γάμρ, ὁ Λόκη, καὶ ὁ Φένρις. Ὁ Σουρτούρ βίπτει τότε φλόγας, καὶ ἀνάπτων πυρκαϊῶν φοβερὰν, τὴν Σουρταλόγην, κατακαίει τὸ σύμπαν, οὕτω δὲ καταστρέφονται θεοὶ τε καὶ ἄνθρωποι μετὰ τῶν βασιλείων αὐτῶν. Ἀλλὰ συναεὶς τῆς παναλευθρίας ταύτης ἐξέρχεται τῆς θαλάσσης τὸ Ἴδαβάλ, γῆ μακαριωτέρα καὶ περικαλλεστέρα, ἐνθα ζῶσι πλέον ὁ Βάλδερ καὶ ὁ Χόδερ μετὰ τῶν κενκαθαρμένων θεῶν καὶ τῶν ἀγνωστέρων ἐκ τῶν ἀνθρώπων. »

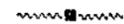
Ἐπεταὶ συνέχεια.

ΚΑΘΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

[Ἡ κατωτέρω ἄβρον ἐλήφθη ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγων δημοσιευομένου δευτέρου φυλλαδίου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδιδομένου «Ἐγκυκλοπαιδικῆς Λεξικοῦ.»]

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται βιβλίον τι, συντεταγμένον ἀτέχνως κατὰ μίμησιν τῶν Προφητῶν τῆς Π. Δ. καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου καὶ προλέγον δῆθεν εἰς γλώσσαν μιζοβάρβαρον τὰς τύχας τῶν δυτικῶν καὶ βορείων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνιαχοῦ ἐν συναείᾳ πρὸς τὰς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῇ προλόγῳ δηλοῦται ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο συνεγράφη τὸ πρῶτον ἐλληνοστὶ τῇ 1279 ἐν Μεσσηνί τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου αἰερομονάχου τῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου τάξεως, γεγεννημένου ἐν Ρόδῳ καὶ ὅτι Ἰταλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βενεδικτίνου ἱερομονάχου Ἰακώβου τοῦ Παλαιῶτου ἐξεδόθη τῇ 1555 ἐν Μεδιολάνῳ, ἐκ ταύτης δὲ μεταγλωττίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τῇ 1751 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Πολυειδοῦς. Προστίθεται δ' ἐν τῇ προλόγῳ ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔκδοσιν τοῦ 1708, γενομένην ἐν Πρασουίχ (s), καὶ τόπον μὲν τῆς τελευταίας ἐκδόσεως πιθανῶς ἐννοεῖ ὁ γράφων τὸ Βρονσβιχ τῆς Γερμανίας, ἀν μὴ τὸ Πρασουὺς (Prasnyseh) τῆς Πολωνίας. Ἀλλ' ὅσα λέγει περὶ συγγραφῆς καὶ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου εἶνε πεπλασμένα. Πᾶσαι αἱ ἔρευναι

ἡμῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις πρὸς εὔρεσιν τῆς ἐ-Μεδιολάνου ἐκδόσεως ἀπέβησαν μάταιαι· αὐτὸ δὲ τὸ κείμενον τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ἀναφερόμενον εἰς ἱστορικὰ γεγονότα τῶν ἀρχῶν κυρίως τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ 1745, ἐλέγχει συγγραφεὶ αὐτὸν τὸν ὡς μεταφραστὴν παρουσιαζόμενον Πολυειδῆ, ὅστις ἦν ἀνὴρ πολυμαθὴς γράψας ἐκκλησιαστικὰ τινὰ συγγράμματα, ὧν ἐν εἰς λατινικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον διατρίψας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς δυτικῆς καὶ τῆς βορείου Εὐρώπης. Ὁ Πολυειδὴς παρεσκεύασε μὲν πρὸς ἐκδόσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσίευσεν τὴν ψευδεπιγράφον Ὀπτασίαν μετὰ τὸν πρόλογον ἔπειτα ἀφίερως τοῦ βιβλίου εἰς ἄγνωστον, ἀφεθέντος καιροῦ χώρου ὅπως προστεθῆ τὸ ὄνομα κατὰ τὴν τύπωσιν. Ἡ παλαιότερα γνωστὴ ἡμῖν ἐκδοσις ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῇ 1837, τύποις Α. Κορομηλά, ἣτις σημειοῦται ὡς δευτέρα· μετὰ ἐν ἔτος (1838) ἐξεδόθη ὁ Ἀγαθάγγελος ὑπὸ Π. Δ. Στεφανίτη ἐν Ἐπιδαύρῳ διὰ τοῦ τύπου ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἦν γνωστοτάτη τοῖς Ἑλλήσιν ἐν χειρογράφοις, τὰ δ' ἀντίγραφα αὐτῆς ἐπολλαπλασιάσθησαν μάλιστα κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ οὐχὶ ἀναξία λόγου βροπὴ ἦν ἔσχεν ὁ Ἀγαθάγγελος πρὸς ἀναρρίπισιν τοῦ φρονήματος κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς δουλείας χρόνους ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ μὴ καταφρονήσωμεν τὸ ἄτεχνον τοῦτο κατασκευάσμα τοῦ Πολυειδοῦς. Ὅτι ἐπέρρωσε τὰς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους περὶ ἀπελευθερώσεως καὶ ἀνακτήσεως τῆς πατρίδος χωρὶς εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, ἠμολογοῦσι δὲ τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν τῆς ἡμετέρας ἐθνογεσεως. «Τὸ πλῆθος, λέγει ὁ Φιλήμων ἐν Δοκιμίῳ περὶ τῆς φιλικῆς ἐταιρείας (σ. 217), ἐχειραγωγείτο ὀφελίμως καὶ ἀπὸ τὰς ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, πιστεῦον δογματικῶς τὴν μέλλουσαν μεταβολὴν τῆς τύχης του.» Ἡ πίστις περὶ τοῦ ἀψευδοῦς τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου διετηρήθη ἀκράδαντος καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, μὲν καὶ βραδέως ἀπαμειβλυθεῖσα μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν οὐχὶ σπανίως ὁ λαὸς πρὸς κύρωσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ λένε τὰ χαρτιά μας καὶ ὁ Ἀγαθάγγελος, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες εὐαίθριοι ἀκόμη Ἀγαθαγγελισταί, καὶ ἐκδίδονται ἐνίοτε νέαι ἑρμηνεῖαι τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου.

Τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ Πολυειδὴς πλαστοουργῶν τὸν Ἀγαθάγγελον δὲν δύναμεθα νὰ διαγνώσωμεν ἀσφαλῶς. Ὅτι ἔγραψε κατ' εἰσήγησιν Ῥωσικῆν

δὲν εἶνε πιθανόν. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ἤρχισαν αἱ νοθεῖαι καὶ αἱ παρερμηνεῖαι τῶν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ποιηθέντων χρησμῶν, οὓς ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην καὶ ὡς θεῖαν παραμυθίαν ἐτήρει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ἐλισάβετ, ὅτε ἔγραψεν ὁ Πολυειδὴς, αἱ ἐνεργεῖαι πρὸς διάδοσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς Ῥωσικῆς ἐπιρροῆς παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, καίπερ χαλαρώτεραι, δὲν ἦσαν ὅμως σπάνιαι. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐνεργεῖαι βάσιν εἶχον τοὺς παλαιούς βυζαντιακοὺς χρησμούς κατὰ παρὰδόξον τρόπον ἑρμηνευόμενους, διότι τὸ Σανθὸν γένος, ἧτοι οἱ Νορμανδοί, οἵτινες ἐπιστεῦετο καλεώτερον ὅτι ὡς ἐχθροὶ ἠὰ καταστρέψουσι τὸ Βυζαντικὸν κράτος καὶ τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, ὑπετίθεντο ἐν ταῖς παρερμηνείαις καὶ ταῖς ψευδεπιγράφοις προρρήσεις τῶν φιλορῶσων ὡς λυτρωτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καταστροφεῖς τῶν ἀπίστων καὶ τὸ σπουδαίωτατον Ῥῶσσοι ἀντὶ Νορμανδῶν. Ὁ δὲ Πολυειδὴς παντελῶς ἀγνοῶν τοὺς παλαιούς χρησμούς, ἐν παρόδῳ ἐνιαχοῦ προλέγει μεταβολὴν τῆς τύχης τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν 10' αἰῶνα καὶ δὴ μετὰ συμπλήρωσιν τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδαμοῦ ὅμως ποιεῖται μνείαν τῶν Ῥώσων ὡς ἐλευθερωτῶν τῆς Ἀνατολῆς, διότι τὸ ἐν κεφ. Ε' χωρίον περὶ τούτου εἶναι προφανῶς παρεμβληθέν. Ὅθεν πιθανώτερον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οὐχὶ φιλοπατρία ἢ φιλορρωσισμὸς παρώρμησεν τὸν Πολυειδῆ νὰ γράψῃ τὴν Ὀπτασίαν δι' ἧς ἄσυνειδήτως ἐπληκτικῆς ὀφελείας ἐγένετο πρόβλεψος εἰς τὸ ἔθνος του, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πρὸς τοὺς παπιστὰς μῖσος, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐργοῖς του καταφαίνεται· διότι κατὰ τῆς Ῥώμης ἰδίᾳ ἐκτοξεύει πικρότατα βέλη, ἐπιχειρῶν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς αἰρετικῆς Γερμανίας, ἧς ταχεῖαν ἐλπίζει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδόξιν ἐπάνοδον, ἀποδέχεται τὴν ταπεινωσὶν τῆς λατινικῆς ἀλαζονείας καὶ ἐπάρεσως.

Ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου διαιρεῖται εἰς κεφάλαια δέκα. Ἐν τῷ πρώτῳ προλέγεται ἡ κατάλυσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· «Κωνσταντίνος ἤρξατο καὶ Κωνσταντίνος ἀπολείσει τῆς Ἀνατολῆς τὸ Βυζαντινὸν βασίλειον» μετὰ θαυμαστῆς δ' ἀφελείας ὀρίζεται καὶ τὸ ἔτος τῆς καταστροφῆς ἀκριβέστατα. Εἶτα αἱ προρρήσεις περιστρέφονται εἰς γεγονότα τοῦ 15' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς· εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐν Κόδω (ἧτοι ἐν Γάνδη) γεννηθέντος υἱοῦ ἀνθρώπου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας (ἧτοι Καρόλου τοῦ Ε') εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Λουθήρου, εἰς τὴν παραιτήσιν Καρόλου τοῦ Ε', εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' ὡς βασιλέως τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου ὡς

αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου διὰ τοῦ θανάτου τῶν δύο τελευταίων ἀρρένων ἀπογόνων αὐτοῦ, ἧτοι Καρόλου τοῦ Β' (1700) καὶ Καρόλου τοῦ Γ' (1740) καὶ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τῆς Ουκρατίας τοῦ τελευταίου τούτου Μαρίας Θηρεσίας εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ἐν κεφ. Β' Γ' καὶ Δ' λόγος γίνεται περὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς ἣν καίπερ αἰρετικὴν συμπαθεῖ ὁ γράψας, καὶ περὶ τῆς ἐχθίστης Ῥώμης. Ἐν τῷ Ε' κεφ. ἀναφέρονται τὰ κατὰ Πέτρον τὸν μέγαν, αἱ πόλεμοι αὐτοῦ πρὸς Καρόλον τὸν ΙΒ' καὶ τοὺς Τούρκους (1713), αἱ γάμοι του μετὰ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Α' ἣν φαίνεται βδελυσσόμενος ὁ Ἀγαθάγγελος καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ (1725). Εἶτα δὲ ἡ ἐκλογὴ ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τοῦ Βαυαροῦ Καρόλου τοῦ Ζ' (1742). Εἶναι δ' αὕτη ἡ περιουσιῶν (ακυρώσει Παθάρω τὸ ἱμπερίον κλπ.) ἡ ἀσφαλὴς ὑπὸ τῶν Ἀγαθαγγελιστῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος θεωρουμένη πρόρρησις τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον τῆς δυναστείας του εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μεθ' ὁ μεταβάνει εἰς τὴν ταπεινωσὶν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἐκλογῆς βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου τοῦ Γ' (1735) καὶ τῆς κυρώσεως ταύτης διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ εἰρήνης, καὶ εἰς τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς Καρόλου τοῦ ΙΒ' Οὐλρίκης μετὰ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ἰσσαν Κάσελ. Τὰ κεφ. Γ' καὶ Ζ' ἀναφέρονται εἰς τὸν Αὐστριακὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον, παρηντιθεμένου καὶ ὑπαινιγμοῦ περὶ τῆς διαρκείας τῆς βασιλείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ζ', συμβάντος τῇ 1745. Τὸ Η' κεφ. πραγματεύεται περὶ τῶν Ῥωσσοικῶν πραγμάτων τὸ Θ' περὶ τῶν Πολωνικῶν τὸ τελευταῖον περὶ τῶν γερμανικῶν. Πάντα τὰ γεγονότα ταῦτα περικαλύπτονται δι' ἀλληγορικῆς γλώσσης καὶ προφητικῆς μυστικῆς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀτελῶς, ὥστε δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διακριθῶσι τὰ ἀποκρυπτόμενα ὀνόματα ἢ πράγματα. Κατ' ἐξαιρέσιν τὸ παρεμβληθέν ὑπὸ φιλορῶσων ἐν τῷ Ε' κεφ. χωρίον ἀναφέρει σαφέστερον τὰ πράγματα. Τοῦτο ὅμως ἐν τισὶ μόνον χειρογράφοις, ἐν τοῖς λοιποῖς διατηρηθέντος τοῦ αὐτοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ὄρους τῆς Ὀπτασίας. Ὅσα ἐφοβεῖτο ὁ ψευδογράφος μὴ παρανοηθῆ ἢ προφητεία ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ αἰετοῦ (ἧτοι Πέτρου τοῦ μεγάλου) θέσεν ἀπροκαλύπτως ἐκ τῶν Ῥώσων μονάρχης» μεθ' ὁ ἀναφέρει τὴν σειράν τῶν βασιλείων ἐν Ῥωσίᾳ, ὀνομαστὶ μνημονεύων τοῦ Πέτρου (τοῦ Β', 1727-1730) καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς εὐτυχῆς γυναικὸς (Ἐλισάβετ) υἱοθετηθέντος Πέτρου (Θεοδώροβιτς 1745). Τοῦτο δ' εἶναι τὸ τελευταῖον ἱστορικὸν γεγονός, ἐλέγχον ὅτι ἡ παρεμβολὴ ἐγένετο πρὸ τοῦ θανάτου τῆς Ἐλισάβετ (1760), διότι τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι

ὑπὲρ τὸ ἴδιον προφητικὰ μνημονευμένων ἐτέρων
δύο ἀνυπόστατων Πέτρων, τοῦ Δ' καὶ Ε' ὡς μελ-
λόντων νὰ ἀπλώσωσιν εἰς Βυζάντιον τὸν σταυ-
ρὸν καὶ νὰ ἀφανίσωσι τῶν Ἰουδαίων τὴν
δύναμιν. Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

ΔΡΑΜΑ

(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Β' πράξεως.)

Ἡ ΣΚΗΝΗ ἘΝ ΒΙΕΝΝῃ. ἘΝ Τῷ ΟΙΚῷ ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

Ῥήγας, Οἰκονόμου, Κοσμῆς, Κανταρτζής,
Ἀργέντης, Φώτιος, Κοπετάν Στάθης.

Εἰσέρχεται ὁ Σητσαῖος, σείων ἐπιστολὴν ὑπὲρ
τῆς κεφαλῆν του.

Σητσαῖος (πρὸς τὸν Ῥήγα).
Σοῦ φέρω εὐαγγέλια χαρᾶς! ὁ Βοναπάρτης
εἰς Βενετίαν σε καλεῖ νὰ συνεννοηθῆτε.

Ῥήγας (ἐκπνέων τὸν Οἰκονόμου).
Ζήτω ὁ μέγας στρατηγός! ὁ Βοναπάρτης ζήτω!

Ῥήγας (συγκινημένος).
Ὡ! νὰ φιλῶσα ἤθελα τὸ στόμα, ποῦ προσφέρει
αὐτὰ τὰ λόγια τὰ χρυσᾶ, τοῦ οὐρανοῦ τὰ λόγια.
Ἰὸναγκαλίζεται τὸν Σητσαῖον ἐνδραμνός).
Πατρίς, εὐφραίνου διὰ σὲ τὸ δάκρυά μου τρέχουν.

Σητσαῖος.
Ὡ Ῥήγα, εἶσαι εὐτυχής κ' εὐτυχεστέρ' ἀκόμα
εἶν' ἡ πατρίς, ποῦ τέκνον τῆς καυχᾶται ὅτι σ' ἔχει.
Ἐθαύγουσε, ἐκέρδισε με τὸ ὑπόμνημά σου
τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔκτακτον. Πλὴν διάβασε τὸ γράμμα.

Ῥήγας. (Ἀποσφραγίζων καὶ ἀναγινώσκων τὴν ἐπι-
στολὴν ἐν συγκινησίῃ).
Ἦώρα τολμῶ ἐλεύθερον τὸ πέτασμα ν' ἀφήσω
τῶν τολμηρῶν ἐλπίδων μου! Ἦώρα τολμῶσι οἱ πόθοι
νὰ τρέξουν ἀχαλίνωτοι στὸ πύρινον των ἄρμα
καὶ νὰ ἐγγίξουν τ' οὐρανοῦ τὴν ζαυερνία στεγγῆν!
(Παραιτηρεῖ τὴν ἐπιστολὴν)

Σητσαῖος.
Τὴν ἔγραψεν ὁ ἴδιος.

Ῥήγας.
Ἀκούστε, ὦ φίλοι!
Ἐχάραξε τὰ γράμματα τὸ σιδερένιο χέρι,
ποῦ τῆς δουλείας τὸν ἀγρὸν τὸν ἀκαρπὸν ὀργάνει.
(Ἡ ἐπιστολὴ γίνεται ἀνάραστος ἀπὸ τὰς
χεῖρας του. Ἐξαλλοὺς ἐνθουσιασμός)

Φώτιος (ἀπαζάμενος τὴν ἐπιστολὴν).
Ἄφησ' τὸ γράμμα ν' ἀπασιθῶ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου.

Κανταρτζής
Τοῦ μέλλοντος συμμάχου μας.

Στάθης.
Τοῦ τρόμου τῶν τυράννων.

Κοσμῆς (ὑψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν).
Νῦν ἀπολύεις, Δέσποτα! — Ἐὐτυχισμέν' ἤμῃρα!
Εἶδε τὸ φῶς σου τὸ λαμπρὸν νὰ προσηλύτῃ πλῆθος
ἐλευθερίας ἀνοίξιν εἰς χιλιάδες δούλους!

(Ὁ Οἰκονόμου δαίταται ἀγχορὸς καὶ τεταραγμένος).

1) Ὁ ἴν Τριετὴ κατεδύε τὸν Ῥήγα ἐπὶ τῆς Ἀποστασίας Ἀπριλίου.

Ῥήγας (ἰδοὺς κατ' ἴδιον).
Καρδιά μου, μὴ ζαλιζοῖσαι ἀπ' τῆς χαρᾶς τὴν μέθην.
Ἦδὼν ἡ ποθητὴ στερεὰ πλῆσιον μας προβάλλει,
πλὴν θάλασσα ἕως ἐκεῖ ἀπλώνεται ἀκόμα,
ποῦ ἔχει βάθος καὶ κρημνοὺς καὶ τρικυμίας τρέφει.
(πρὸς τὸν Σητσαῖον).

Δοιπὸν τὸν εἶδες; ἤκουσε λοιπὸν τὴν λαλίαν του;
Σητσαῖος.
Ἦν εἶδα, μοῦ ἐλόλησε. Μοῦ εἶπε πῶς εἰξέυρει
καὶ ἐκτιμᾷ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας καὶ σκοπούς σου
καὶ ἔχει τὴν διάθεσιν νὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ.

Πρὶν γράψῃς, ἔξερσε πολλὰ ἀπ' τοὺς Σητσανοπούλους,
ποῦ πέρυσι ταξίδευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλην
καὶ εἰς τὸν Ναπολέοντα ζωγράφισαν με πόνον
τὰ πάθη τῆς πατρίδος μας, τοὺς πόθους, τοὺς καλ-
[μοὺς τῆς.
Αὐτοὶ τὸν δρόμον ἀνοίξαν εἰς τὸ ὑπόμνημά σου.

Ῥήγας.
Γνήσια τέκνα τοῦ Μωρηῶ!

Κοσμῆς.
Ἐβλογημένα νᾶσθε!

Σητσαῖος.

Μοῦ εἶπεν - ὦ, τὰ λόγια του τὰ στοργικὰ καὶ λίγα
ἦσαν χρυσάφι καθαρὸν γιὰ τῆς ἐλπίδος δούλων.
Φίλοι, νὰ τὸν ἐβλόπετε ἐνῷ μοῦ ὀμιλοῦσε,
πῶς ἔλαμπε καὶ ἄστραπτε τὸ μάτι τὸ βρόχου,
ὅπου θαρρεῖς ἐπλάσθηκε τὸ μέλλον νὰ διαβῆξῃ
καὶ σὰν τὴν ἀστραπὴν γοργὸν τὴν σφαῖραν ἀγκαλιάξῃ!
Ἔγὼ στεκόμουν ἄφωνος, ὡς ἀν γοητευμένος,
κ' ἐστήλονα με θαυμασμόν τὸ μάτι μου ἐπάνω
εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκείνου τοῦ μετώπου,
ποῦ ἦτον ἄξιον νὰ φορῇ τὸ στέμμα τῆς γῆς ὅλης,
τὰ στέμματα' ἂν δὲν ἤρξετο τῆς σφαίρας νὰ συντρίψῃ.
Καὶ ἐπειτα τί στρατηγὸν κοντά του νικηφόρον
καὶ προίκιπες ἰταλικοὶ καὶ βασιλεῖς καὶ δούκες,
ποῦ εἶτε οἰκισθελῶς, εἶτε ἀπὸ ἀνάγκην
τοὺς ὀρόνους των ἀρνῆθησαν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
κ' ἐστέκοντο τριγύρω του, ὡς ἂν ἀπλοῖ πολῖται!

Ῥήγας.
Ὡ, ποῖα εἰκὼν τῆς θεϊκῆς, σεμνῆς ἐλευθερίας,
ποῦ ἔσπερε στὸ ἄρμα τῆς δειλῆς, ταπεινωμένην
τὴν γραῖαν, τὴν ἀμαρτωλὴν, τὴν φαύλην δεσποτειάν!
Ἐνόμισα πῶς βρέθηκα εἰς πόλιν ἄλλης σφαίρας,
καὶ ὄχι στὴν δεσποτικὴν τῆς Βενετίας πόλιν.
Ὅλην τὴν κατεστῶλιν ἡ τριγύρω σημαία:
τὰ πλοῖα, τὰ νησάκια τῆς, τὰς στέγας τοὺς ἐξώστας.
Τὸν λέοντα τὸν χάλκινον με τ' ἀνοικτόν του στόμα
τὸν ἀναποδογύρισε μ' ἀλαλαγμοὺς ὁ κόσμος,
κ' εἰς τὴν πλατεῖαν ἔστησε τοῦ Μάρκου τοῦ ἁγίου
τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας. Τὸ δουκικὸν παλάτι,
ἡ γέφυρα τῶν στεναγμῶν, ποῦ ἔπειροι ἀθῶοι
ἀπ' τὴν ζωὴν ἐπέρασαν εἰς τὰ βασανιστήρια,
ἡ φυλακὰς ἡ σκοτειναῖς καὶ μολυδοστρωμέναις,
ὅλα τὰ καταχθόνια τῆς τυραννίας μέσα
ἀνοίχθησαν! καὶ ἔθεσε τὸν δάκτυλον ὁ κόσμος
ἐπάνω εἰς τὴν ὑποῦλην, ἀπόκρυφον πληγὴν του,
ποῦ χρόνια ἐφαρμάκευε τὸ καθαρὸν του αἷμα.

Ῥήγας.
Ζήτω οἱ Ἕλλησι! ἔκραξαν, «Ζήτω ὁ Βοναπάρτης!»
καὶ ὁ Μασσαλιωτικὸς ἀντιλαλοῦσεν ὕμνος
καὶ σπαρταροῦσεν ἡ καρδιά καὶ ἔθραξε τὸ αἷμα. —
Ῥήγας, θεὰ μετ' ἀφᾶς τὸν ἐνθουσιασμένον μας
ἀνεπιδέχθη οἱ δύο, τὰ μάτια μου τὰ εἶδαν.
Μὲ ἔξαφνα ἐπόνεσα, τὰ δάκρυα με πῆραν
γιατὶ στὴν λάμπην τῆς χαρᾶς ἐκείνης καὶ τῆς μέθης
τὸ φάντασμα ἐπέρασε τῆς δυστυχοῦς πατρίδος
συννεφισμένον καὶ χλωμὸν καὶ ἀλυσσομένον. —
Εἶπα τὸν Ναπολέοντα τὸν πόνον μου, κ' ἐκείνος
ἐκάθισε καὶ ἔγραψε καὶ εἶπε: «Ἔχε θάρρος!

Ἄδασε αὐτὸ τὸ γράμμα μου στὸν ἀντροπὸν σου Ῥήγα.
Ἐπίε του νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἔλιγον κῦμα
ἠχορῆζει τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν,
καὶ πῶς τοῦ ἐλευθερωτοῦ τὸ κολοσσαῖον βῆμα
σοῦδ' ἀνεκτός μορεῖ νὰ τὸ ἀναγκαιώσῃ.
Ἦν περιμένω.» Ἀρραξα τὸ γράμμα του καὶ ἔλθα.
Εἶχα στὰ πόδια μου πτερὰ, πτερὰ εἰς τὴν καρδιά μου.

Ῥήγας.
Ἦ λάμπης τῶν ἐλπίδων μας, τῆς διηγησείας σου
τὰ μαγευμένα χρώματα ἐθύμωσαν τὸν νοῦν μου.
Ἀφήσατέ με εἰς τὸ φῶς αὐτὸ νὰ συνειθίσω. —
Στὸν Ναπολέοντα λαοπὸν! κατέβην — στὴν Ἑλλάδα.
Φίλοι, τί πόθος ἅγιος ἀρπάζει τὴν ψυχὴν μου!
Νὰ ἀντιπρῶσω τὰ βουνά, τὸ κῦμα τῆς Ἑλλάδος,
τὸ τέλος τῶν ἀγῶνων μας, τὸ τέλος τῶν σκοπιῶν μας!
Τὰ ἅγια τῆς γῆς καὶ πάλιν νὰ πατήσω
σὰν ἄγγελος ἐκδικητής! Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
στὸ στήθος τοῦ τυράννου τῆς τὸ πόδι στηριγμένον,
νὰ κρᾶξω στὴν πατρίδα μου: «Καὶ μένη μᾶνα, σήκω!»
σῆκω νὰ ἰδῆς τὴν λευθερά σου στὰ βουνὰ χαράζει!

Κοσμῆς.
Ἦσοι καὶ πόσοι κάτω 'κεῖ προσμένουν με λαχτάρια
ν' ἀκούσουν τὸ σύνθημα! Τὸ μάτι των ἀστράπτει
καὶ ρίχνουν εἰς τὸ σπαθὶ τυραννοφόρον χέρι.

Ῥήγας.
Τὰ λόγια τοῦ ἄρματωλοῦ στὸ μέλι σου ταιριάζουν.
Ἦσα με τοὺς ἀρματωλοὺς ὁ ἅγιός μας κλήρος
μοῦ πλημμυρεῖ τὸ στήθος μου με τρισαγίους πόθους.
Ὁ κλήρος κ' οἱ ἀρματωλοὶ! τοῦ ἐθνισμοῦ οἱ στόλοι.
Ὁ κλήρος — ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἔλπις κ' ἡ πίστις,
ὁ ὕμνος, ποῦ τοὺς θαυμαστοὺς τοὺς παρελθόντας ἤχους
σώζει κ' εἰς τὴν συνειδήσιν ἐπιτίθει τοῦ παρόντος·
ὁ γεωργὸς ποῦ ἔσπερνε μετ' ὀνυχίων γαιμῶνα
τὸν σπέρων τῆς ἀνοξείως μ' εὐλογημένον χέρι.
Ἐκείνοι — τὸ αἶμα των κατὰ τυράννων μίσος,
οἱ ἱερεῖς τῆς λευθερίας, ποῦ στῶν βουνῶν τὰ ὕψη
δὲν ἀφῆσαν τὸν λόγον τῆς νὰ σβύσῃ στοὺς αἰῶνας
οἱ φοβεροὶ ἐκδικηταὶ τῶν δούλων ἀδελφῶν των!
Αὐτοὶ στοῦ ἔθνους σήμερα ὅλα δώσουν τὸν ἀγῶνα
τοὺς πρώτους στρατιώτας του, τοὺς πρώτους στρα-
[τηγούς του.

Κοσμῆς.
Ὡ Ῥήγα μου, ἀντάξια τοῦ εὐγενοῦς μας Γένους,
ἀντάξια τῆς σκοτεινῆς μαρτυρικῆς του τύχης
ὑπάρχουν καὶ τὰ ἔργα σου καὶ τὰ χρυσᾶ σου λόγια.
Ναί, μὴ δισταξῆς, τέκνον μου, πῶς τοῦ πατὴ τὸ χέρι
ἐποῦ ὑψώνει τὸν σταυρὸν, καὶ σπάθην ὅλα κρατήσῃ!
Τὸ χέρι, ποῦ σὰν ἔδινε μετάληψιν στοὺς δούλους
ἐστάλαξε μετ' ὀνυχίων τὸ μῖσος τῶν τυράννων,
τὸ ἅγιόν μας λάβαρον αὐτὸ θεὰ ὑψώσῃ!

Κανταρτζής.
Παιδί μου, — ναί, ὡς ἂν παιδί σὲ ἔχω ἀγαπήσει,
ἀφ' ἧς στιγμῆς σ' ἐγνώρισα ὡραῖον παλληκῆρι.
Ἦλθες σὰ ξενὸ μοναχὸς καὶ ἀγνωστος ἀκούη,
ἀλλὰ μαζί σου ἔφερνες τὸν πλοῦτον τῆς καρδιάς σου,
ποῦ ὑστερα σ' ἐπροίκισε με ἀμετρήτους φίλους.
Τὸ τολμηρὸν τραγοῦδί σου μοῦ φάνη πῶς ἀντήχει,
μέσ' στὴν τρομάρα τῆς σκλαβιάς, στὴν σιωπὴν τοῦ
[τάφου,

ὡς ἂν τῆς Ἀναστάσεως ὁ ὕμνος ὁ οὐράνιος.
Ὁ νοῦς σου, ποῦ ἐφλόγιζεν ἀγάπην τῆς πατρίδος,
τὸν δρόμον ἐκαθάρισε τὸν καταδασυμένον,
ποῦ στὸν καιὸν τῆς λευθερίας ἐμπόδιζε τὸ βῆμα·
τ' ὄνειρον ποῦ ἐνόμιζεν ἀδύνατον ὁ κόσμος,
εἰς τὸ κἀνεῖν δυνατὸν καὶ τὸν μέγιστον νοῦν σου.
Ἐμπρὸς στὴν ὄραν στέκαμεν τῆς σωτηρίας πόρα.
Σ' ἐσύνητρα στὰ σχέδια, σ' ἀκολουθῶ στὴν πρᾶξιν.

Φώτιος.
Πιστὸς κ' ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ στὴν ἐλπίδων τῶν κινδύνων,
εἶτε προσμένει θάνατος, εἶτε προσμένει νίκη.

Ἀργέντης.
Δὲν ξαύρω λόγια εὐμορῶα, πολεμιστῆς δὲν εἶμαι.
Ἄλλ' ἔγω πατριωτισμὸν καὶ τὴν ζωὴν μου ἔχω,
κ' εἶμ' εὐτυχής, στὸ ἔθνος μου εἶν' τὰ θυσιῶσα.
Τὰ πλοῦτά μου εἶνε πολλὰ: τὰ ἔγω συνκροῖσαι
με κόπους, τιμιότητα καὶ με οἰκονομίαν.
Ὁ πόλεμος γιὰ νὰ τραφῇ γρημῆτων ἔχει γρεῖαν.
Τὰ πλοῦτά μου προσφέρονται στοῦ ἔθνους τὰς ἀνάγκας.

Οἰκονόμου.
Λυποῦμαι περισσότερον πῶς δὲν ἔμπορὸν νὰ μείνω.
Μὲ κατατρώγει πυρετός — ν' ἀναπαυθῶ πηγαίνω,
καὶ αὐριον πολὺ πρῶτ' ἀναχωρήσω πρέπει.
Συγγνώμησέ με, γρημίσιμος θάρρος δὲν εἶμαι πλέον.
Ὁ, τι ἀπεφασίσατε, τυρῶς ἐγὼ ἐγκρίνω.

Ῥήγας (μετ' ἐνδιαφέροντος).
Ἀλήθεια, φαίνεται πολὺ γλωμῶς κ' ἀφανισμένος.
Φρόντισε τὴν ὑγίαν σου, καλέ μου Οἰκονόμου.
Καίρῃ δὲν εἶνε ν' ἀμελή κανένας τὴν ζωὴν του·
ἔχει ἀνάγκην ἡ πατρίς ἀπ' τὰ παιδιὰ τῆς ἄλα.
Πήγαινε καὶ ἡσύχασε' ὅτι σὲ ἰδῶ ἀπόψε,
ἂν εὐκαιρῶσα, εἶδεμ' εἰς τὸ Τριετὴ πλέον.
Θεὸν περᾶσω ἀπ' ἐκεῖ διὰ τὴν Βενετίαν. —
(Ὁ Οἰκονόμου ἐξέρχεται, ἐπὶ δὲ Κανταρτζής ψιθυ-
ρίζει εἰς τὸ οὖς τοῦ Φωτίου, ἀποβλέπων πρὸς τὸν
ἀναχωροῦντα.)

Στάθης.
Ἄ, τέλος πάντων ἡ χαρὰ με πνίγει. Στὴν Ἑλλάδα!
Ῥήγας.
Ἦκεῖ γενναῖε, Στάθης μου! ἐκεῖ σὲ περιμένει
ἡ γαλανὴ μας θάλασσα, τὸ στάδιον τῆς δόξης. —
Ἄλλ' ἄκουσε. Προητέρα ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃς
εἰς τὴν Κριμαίαν νὰ ἰδῆς τὸν Λεμπρὸν τὸν Κατοῦνη.
Θ' ἀναχωρήσῃς αὐριον, θεὰ σοῦ δίσω γέμισμα.
Ὅτι κατέβητε ἀπὸ 'κεῖ εἰς συναπάντησίν μας.

Στάθης.
Πηγαίνω κ' εἰς τὰ πέριτα τῆς γῆς, εἶν' με στείλῃς.
Ῥήγας.
Ἦτε δύο τρεῖς μέραις τὸ πολὺ ν' ἀναχωρήσω πρέπει.
Ποιοὶ θὰ με συνοδεύσουν καὶ ποιοὶ ἐδῶ θὰ μείνουν,
αὐριον θ' ἀποφασίσῃ. Ἔδῳ σὰς σημειῶ.
ΑΡΙΣΤΟΜΗΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΓΙΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ γῆρας γνωρίζει ἡ νεότης μαντεύει.
*
Ἦνε ἀδιακρισία νὰ ζητῇ τις πράγμα τὸ ὄπισθον δὲν
θὰ ἠδύνατο νὰ τῷ ἀρνηθῶσιν.
*
Ἦ φιλαρέσκεια εἶνε ἔλλειψις ἀληθείας.
*
Ἦν τῷ ἔρωτι εἶνε τις συγχρόνως δούλος καὶ κύριος.
*
Κυβερνᾷ τις ἀσφαλέστερον διὰ τῆς ἀγασθότητος ἢ
διὰ τῆς ἰσχύος.
*
Ἦ εὐτυχία ἐπιζητεῖ τὸ φῶς κρυπτομένη ἀσφικτιᾶ.

Ἦ εὐτυχία ἐπιζητεῖ τὸ φῶς κρυπτομένη ἀσφικτιᾶ.

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΑΙΓΗΓΗΜΑ

~~~~~

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενου φύλλον).

Ἡ Σμάλτω ἔμενε εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐκείνης, ἀνακεκλιμένη ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ ἀκίνητος, τὸ βλέμμα ἀπλανές κρατοῦσα ἐπὶ τοῦ στόχου, τὰς χεῖρας χαλαρωμένας κάτω καὶ ἀκροαιμένη. Μὲ τὸν πρῶτον ἤχον τῆς φλογέρας, ἡ ἐπιδερμὶς τῆς ἀνεσηκώθη καὶ αἱ ὄφους τῆς συνεσπάρθησαν βιαίως· μετὰ τὸν δεύτερον ἠσθάνθη κατὰ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐναλλάξ, ἀνακινούμενον εἰς τὴν ῥαχὶν τῆς μετὰ τὸν τρίτον ἐνόμισεν ὅτι φευστὸν τι, ὀξείως θερμὸν, διεκλαδίσθη κατ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἄκρων, νύσσον πάντοτε, ὡσεὶ βιαζόμενον νὰ ἐκρεύσῃ ἐκεῖθεν. Τοὺς λοιποὺς ἤχους ἤκουε πλέον ἀσυνειδήτως καὶ ἔμενε ἐκεῖ, ὡς νὰ ἐποτίσθη ναρκωτικόν. Καὶ ἦτο τῷ ὄντι διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς, τὴν τὸσον λεπτὴν καὶ εὐαίσθητον, ναρκωτικὸς ὁ ἀήρ ἐκεῖνος, ἀντὶ μαζίων χλωροφορμίου καὶ νικοτιανῆς ἐνέχων τοὺς περιπαθεῖς ἤχους τῆς φλογέρας, τοὺς ὑποίους αὐτῆ, ὡς ἀπορροφητικὴ συσκευή, ἐδέχτο δι' ὅλων τῶν πόρων, μέχρι τῆς ψυχῆς τῆς.

— Μὰ δὲν παύει, Θεέ μου! . . ἐπιθύρσει αἴφνης, ὡσεὶ ἀπαυδήσασα.

Καὶ ἐπήδησεν ὀρθία, ἀνατινασσομένη ὀρθοῦς κατ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, θέλουσα ν' ἀπορίψῃ τὴν νάρκη καὶ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὑποίαν τῇ ἐπέφερεν ὁ τόνος τῆς φλογέρας. Ἐλάθε δὲ τὸν κάλαμον καὶ τύπτουσα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν γῆν ἵνα δῆθεν συμμαζεύσῃ τὰ γαλλιά, ἐτόνισεν ἰσχυροῦς τὴν πρόσκλησίν των, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦσα, εἰμὴ νὰ καλύψῃ διὰ τῆς φωνῆς τῆς τὸ αὐλήμα, ἵνα μὴ τὸ ἀκούσῃ πλέον.

— Πικιο, πικιο, τὸ γαλλί, γαλλί, γαλλιό! . . Ἄλλὰ τὸ αὐλήμα ἐξηκολούθει ἀντηχοῦν, ὑπέρτερον τῆς φωνῆς τῆς καὶ τοῦ βναύσου γλουγλουσμοῦ τῶν γαλλίων, ἔχον βοηθὸν ἀκατάβλητον τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ Σμάλτω δὲν ἤξευρε πλέον καὶ αὐτὴ πῶς διέκειτο καὶ τί ἤθελεν. Ἡ καρδία τῆς ἐβροντοκτύπα ἀδικόπως, λέγουσα εἰς αὐτὴν νὰ ἦνε ἀγρυπνος, ἐνῶ ἡ ἐπιθυμία τὴν ὄβει ἐκεῖ, πρὸς τὸ αὐλήμα, τὸ ὑποῖον ἤκούετο ἤδη εὐκρινῶς, ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀγροτικῆς σιαῖδος. Ἡ λυγερὴ ἀδύνατος εἰς ἀντίστασιν κατ' ἑαυτῆς, ἐστράφη καὶ παρετήρησε πάλιν τὴν σιαῖδα, ἵνα ἴδῃ τὸν αὐλήτην. Ἄλλὰ ἀνθρώπον ποιεῖν δὲν δέχθηκε. Τὸ ὀλίγον ἀνωθεν τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τῶν στύλων πάτωμα, ὅπου οἱ βοσκὸι διαμένουν τὴν ἡμέραν, τὸ ἐπάνω κρατούντες διὰ τὰς νύκτας μόνον, ἦτο κενόν. Πέριξ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀγροῦ ἠπλοῦτο ἐρημος καὶ

γυμνὴ μετὰ τὸ χρυσαῖον ὑπὸ τὸν ἥλιον χροῶμα τῆς καλαμιᾶς, ὡς εὐρυτάτη μεταξοῦφασμένη σινδώνη. Μόνον πλησίον ὑπὸ τὰς ὑαμνώδεις ἀφροξυλιάς ἐξηκολούθουν ἀκούόμενοι ἀσθενῶς οἱ κωδωνισμοὶ τοῦ ποιμνίου. . .

— Μὰ ποῦ ἔνε; ἐπιθύρσει μετὰ πείσματος, ἡ λυγερὴ, ὡσεὶ κεντηθείσης τὴν αἴφνης τῆς περιεργείας τῆς.

Καὶ ἀνέτεινε κλίνουσα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν, ὡς τὸ πουλάκι ἀπὸ τινος κλαδίου κατασκοπεῖον. Ὅμως ἐκεῖθεν ἤρχοντο οἱ ἤχοι τῆς φλογέρας, ὑπὸ τοὺς στύλους ἐκείνους, καὶ τὸσον μαλακοὶ τὴν ὥστε ἠδύνατο κανεῖς ν' ἀπατηθῆ, νομίζων ὅτι ἦτο φύσημα τοῦ ἀνέμου παίζον εἰς τὰ φύλλα τῆς βράνης. Καὶ ἐγεννήθη αἴφνης εἰς τὴν Σμάλτω ἡ ἀμφιβολία μήπως δὲν ἦτο ὁ Μῆτρος παρὰ ἄλλος τις βοσκὸς, πέραν, εἰς ἕτερον ἀγρὸν. Πλὴν τὸ αὐλήμα ἤκούετο ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀπέναντι σιαῖδος καθαρὰ καθαρά, ὡσεὶ ἐπιμένον νὰ φανερώσῃ τὴν ἐκεῖ παρουσίαν του. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸ αὐλήμα ἐκεῖνο· δὲν ἦτο δυνατόν ἄλλος νὰ παίζῃ τοιαύτην φλογέραν· δὲν ἤξευρε κανεῖς ἄλλος νὰ ἐμφυσᾷ εἰς τοὺς ἤχους τῆς τὴν ζῶην, τὴν δροσερότητα, ὡσεὶ νὰ γυμνῶν τὸν ἀέρα πέριξ ἀπὸ μυρία συναισθήματα, ἀπὸ τὸσους στροφῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. . . Αὐτὰ δὲν τὰ γνωρίζουν ὅλοι, ὅπως δὲν ψάλλουν καὶ δλα τὰ πουλάκια μετὰ τὴν φωνὴν τῆς ἀηδόνος. Μόνον ὁ Μῆτρος ἔχει αὐτὴν τὴν χάριν.

— Αὐτὸς θὰ νῆνε, ἐπανέλαθεν ἐπιμένουσα εἰς τὸν στοχασμὸν τῆς.

Καὶ ἡ λυγερὴ ἤθελε νὰ πορευθῆ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἴδῃ ἂν ἦτο τῷ ὄντι ὁ Μῆτρος ὁ αὐλῶν. Τοῦτο δὲ ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διὰ τὰ βεβαιωθῆ καὶ μόνον. Καὶ ἐπανελάμβανε τὴν σκέψιν τῆς αὐτῆς, ὡσεὶ συναισθανομένη ἐνοχλὴν καὶ θέλουσα νὰ δικαιολογηθῆ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Δύο φράξαι ἐκινήθησαν οἱ πόδες τῆς πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ πάλιν ἄνω συνεισπράττειτο, ἐπιστρέφουσα ἐπὶ τῶν βημάτων τῆς, φοβισμένη καὶ ἀνήσυχος.

Ἄλλ' ἡ φλογέρα ἐξηκολούθει τὸν διάτορον αὐτῆς συριγμὸν, ἐν τῇ ὑπερτάτῃ βαθμίδι τοῦ πάθους. Ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης τῆς φύσεως διεχέυετο οὗτος, ἀπλεῦς ἤδη, ἄνευ περιστροφῶν, ἄνευ καμπῶν καὶ ἀναπάσεων, ἀφελῆς ὡς προσευχῆ, ὡς ἐπίκλησις πρὸς κατὰ ὃν ὑπέρατον, κατέχον δλας τὰς σκέψεις καὶ ὅλην τὴν ζῶην τοῦ αὐλήτου. Καὶ ἡ Σμάλτω, ἡ ὅποια ἐνόει καλλιτερον παντὸς ἄλλου τοὺς τόνους ἐκείνους καὶ τοὺς ἀνταλαμβάνετο μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ψιθυρισμῶν, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ συριγμὸς τὴν προσεκάλει νὰ σπεύσῃ.

— Ἄτ' εἰς τὸν ἀνεμὸ ἐπιθύρσει αἴφνης ἀποφασιστικῶς.

Ἡ λυγερὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῆ περισσώτερον. Ὁρθὸν κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον, τὴν ἀκρὴν τεταμένην εἰς ὑψιστον ἔχουσα, ἀργὰ πατοῦσα ἵνα μὴ προξενήσῃ κρότον καὶ χάσῃ διὰ μίαν στιγμὴν τὸν σκοπὸν τῆς φλογέρας, προὐχώρησεν ἀσυνειδήτως πρὸς τὴν σιαῖδα, ἐκλυομένη ὑπὸ τοῦ ἤχου.

— Πάλι τῇ φλογέρα; ἐφώνηξε κατακόκκινη πρὸς τὸν Μῆτρον, τὸ ὑποῖον εἶρε συνεπειρώμενον ὀπισθεν ἐνὸς στύλου τῆς σιαῖδος.

Καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τὸν ὑπεύσῃ συγχρόνως διὰ τῶν λόγων τῆς τούτων· νὰ εἴπῃ ὅπως παύσῃ νὰ αἰλῆ καὶ συνάμα νὰ τὸν παρακαλέσῃ ὅπως ἐξηκολούθησῃ.

Ὁ βοσκὸς διέκοψε τὸ αὐλήμα του, καὶ τὴν ἠτένειεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς γλαυκοὺς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὑποίους ἐξήρχετο ἡδὴ κατὰ ὡσεὶ χαμόγελο ἐν ταύτῃ καὶ παράπονον.

— Ἄ! ἐπιθύρσει ἐκπλαγίς, ἦρθες; κάτσε καὶ ὄ' ἀλλάξω τὸ σκοπὸ μου.

Χωρὶς δὲ νὰ εἴπῃ τι ἄλλο, ἔφερε πάλιν τὴν φλογέραν εἰς τὰ χεῖρα καὶ ἤρχισε νέον αὐλήμα. Ἡ Σμάλτω, ὡς περιέργων παιδίον, λαθὼν παρὰ τῆς μάμμης τοῦ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ὄ' ἀκούσῃ κανὲν νέον παραμῦθι, ἐκάθησε προθύμως εἰς μίαν πέτραν, πλησίον τοῦ βοσκού, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸ ἀπέναντι στύλου τῆς σιαῖδος.

Καὶ τῷ ὄντι τότε τὸ αὐλήμα ἤλλαξε τόνον. Δὲν εἶχε πλέον ἐκείνην τὴν θανατώδη φαγοῦραν τῆς ψυχῆς ἦτο θωπεῖα παυσίπνοος, ὡς μαῖστράλι καλοκαιρινόν, τῆς καρδίας μαλακὴ μαλακὴ φλόξ, μὴ ἀπειλοῦσα καταστροφὴν ἀλλὰ μόνον ὀργασμὸν, εἰς ὑψηλὰ ἀφωτισίσεως στρώματα, εἰς πίστιν καὶ αὐτοθυσίαν ὄψουσα. Ἡ λυγερὴ ἠκροῦετο ἄφωνος καὶ ἐκστατικὴ· ἐνόμιζε τότε ὅτι ἀνταλαμβάνετο ὄχι μόνον τοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος ἀλλὰ αὐτὸ τούτο τὸ τραγοῦδι, τὰς ἰδίας λέξεις του· διέκρινε μάλιστα καθαρά: Δὲν ἔμπορῶ, Χάϊδω μ'· δὲν ἔμπορῶ καὶ σὺ θέλεις παιγνίδια.

Καὶ παρασυρομένη, ἐθουσιῶσα, ἤρχισε νὰ τραγοῦδῇ σιγὰ σιγὰ καὶ αὐτῇ, μιμουμένη διὰ τῆς φωνῆς τοὺς τραγουλιαστοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος.

— Γιὰ μετὰ τὸ λῆς; ἠρότησεν αἴφνης, στραφεῖσα πρὸς τὸν Μῆτρον ἐν ὄλῃ τῇ αἴγλῃ τῆς μελαχρινῆς καλλονῆς τῆς.

— Ναι· κατένευσεν ὁ βοσκὸς χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ αὐλήμα.

— Κατὰ κανεῖς.

Ὁ βεβαίως, πολὺ κατὰ ἔκαμεν ὁ βοσκὸς νὰ παίζῃ μετὰ τὴν τέχνην. Ἄλλὰ ἔκαμεν χειρότερα ἢ Σμάλτω, ἥτις ἠκροῦετο ἀκόμη τοῦ αὐλήματος, τὸ ὑποῖον βαθμηδὸν βαθμηδὸν ἀνω-

ψοῦτο εἰς τόνον περιπαθείας ὑπερέφελον. Ὅπως ὁ καπνὸς ξηρῶν ξύλων ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν, τασοῦτον κυανούται καὶ λαμπρύνεται εἰς μαρμαραυγὴν ὑπὸ τὰς ἠλιακὰς ακτίννας, οὕτω καὶ τὸ αὐλήμα κατ' ὅσον ἐνετεινέτο ἀπεκάλυπτε μίαν πρὸς μίαν, τὰς ἐκλυτικὰς καὶ τρυφερὰς στροφὰς τοῦ τραγοῦδι. Μετὰ τὴν βαρυθυμὸν αὐτῆν καὶ πλήρη ὑπερβολικῆς ἀνίας διαμαρτύρησεν τοῦ ποιητοῦ, τὴν οἰονεὶ εἰκόνα τῆς ναυθῶς ζωῆς τῶν ἀγρολούτων, ἡ ὅποια συναντᾶται εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ἤρχοντο εὐθὺς ἄλλαι ἐξομολογήσεις, μεστὰ προθύμου μερίμνης ὡς νὰ μετενοεῖ οὗτος καὶ ἐξήτει νὰ καλύψῃ τὸ σφάλμα του. Τότε ἐκάλεε τὴν Χάϊδω νὰ παίζωσιν εἰς τὰ λειβάδια, ὅπου τὰ νεράκια τρέχουν διαυγῆ, ὡς τὸ δάκρυ καὶ τὸ γλυκοχάραγμα ἔρχεται μετὰ τὸ μαγικὰ χροῖμα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει χρυσότευκτος καὶ ὁ ἀήρ διαπνέεται ὑπὸ εὐωδιῶν καὶ μύρων τῇ ὀμίλει διὰ τὸ τραυμαστὸν βῆδισμα τῆς πέριδος, διὰ τὴν παραδειγματικὴν ἀφοσίωσιν τῆς τρυφῆς, διὰ τὸ εὐχάρι λάλημα τοῦ κροστοῦλου· τῇ προσέφερε τὴν Σαύκια, προβατίναν ἔχουσαν ὀρακίον καστανόλευκον τρίχωμα καὶ ἀργυροῦν περὶ τὸν λαμὸν τσοκάνι καὶ τὸν ἄσπο, τὸν ἐμπιστευμένον τοῦ σκύλου· καὶ γιορτοῦται ἀπὸ χάνδοξ, κοκκινωτέρας τῶν κομάρων καὶ ζῶνην μετὰ δύο παφτάδες, λαμπροτέρας τοῦ αὐγερινού καὶ τοῦ ἀποσπερίτη. Καὶ ἡ λυγερὴ ἠσθμαινετο ἐκ συγκινήσεως ἀκροαιμένη ταῦτα. Ἐνόμιζεν ὅτι οὐχὶ πρὸς πλαστὴν τινα Χάϊδω, τὴν ἰδανικὴν ἀγάπην ἐνὸς βοσκού, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν, τὴν Σμάλτω, ἐλέγοντο ταῦτα. Καὶ δὲν ἦτο ἀγνωστὸς ὁ βοσκὸς, ὁ ὁποῖος τόσα ὑπέσχετο, ἀλλ' ἦτο αὐτὸς ὁ Μῆτρος, ὅστις ἠύλει ἐμπρός τῆς. Ἐρχετο ἀπεσταλμένος τῶν γονέων τῆς, τῶν παιδικῶν τῆς συντρόφων, τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ ὅποια ἦναι πέριξ τῶν γρατίων τῆς, ἵνα ἀποσπάρῃ αὐτὴν τῆς ἀσφυκτικῆς ζωῆς τοῦ χωρίου, τῆς κενῆς ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἀναστροφῆς τῶν χωρικῶν, τῆς πενιχρῆς τυρβῆς του καὶ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν προτέραν· ἤρχετο νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς ἑαυτήν, νὰ τῇ δώσῃ πάλιν τὴν προτέραν ἐνδυμασίαν τῆς, ἐκείνην ἡ ὅποια τόσον τῇ ἠρμοῦε, νὰ τῇ ἐπαναδῶσῃ τὰ παιδικὰ τῆς αἰσθηματά—διότι κατ' ὅλην των τὴν ζῶην, τί ἄλλο εἶνε οἱ βλάχοι παρὰ παιδία;

Ἡ λυγερὴ ἦτο ἄλλη ἡδὴ συνεκινεῖτο εἰς τὴν ἰδεῶν αὐτῆν καὶ μόνην, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτῆν τοῦ βίου, τὴν ὅποιαν τῇ παρουσίαζε ζωηρὰν πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς ὁ αὐλήτης. Ὅλοι αἱ κοιμηθεῖσαι ἀναμνήσεις τῆς ἐξηγείροντο μετὰ μανικὴν περιβολὴν καὶ τὴν συνήραζον. Τοιαύτην ἔμαθε τὴν ζῶην, τοιαύτην τὴν ἐπόθει πάντοτε, μέχρι τῆς τέλους τῆς ζωῆς τῆς ἡ Σμάλτω: νὰ τρέχῃ εἰς τὰ λειβάδια τ' ἀνθοσπαρμένα, ἐλευθέρως ὡς πεταλοῦδα, καὶ νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτῆς ἕνα ἀνδρα-

ἀγαπημένον. Καί ἐν τῇ ἐξέσει τῆς ἡδῆ ἐπλαττε τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ δὲν παρεξενεῖτο καθόλου διότι οὗτος δὲν ὠμοιάζε με τὸν Στάθην, τὸν ἀκάματον ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ νοσηρὸν ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλὰ με ἄλλον τινὰ τοῦ ἴσου τοῦ γαλακτομαστῆ δὲν διέκρινε καλῶς, ὑπέθετεν ὅμως ὅτι ἦσαν τοῦ Μήτρου.

Ἡ Σμάλτω ἐνῶ παρεσύρετο οὕτω εἰς τοὺς γοητευτικούς κόσμους τῆς ἰδίας φαντασίας, ἠτένεζε συγχρόνως καὶ τὸν ἀύλητόν. Καὶ εὗρεσκεν αὐτὸν ἡδὴ κατ' ὅλα ἠλλοιωμένον. Δὲν εἶδεν πλέον ἐπ' αὐτοῦ τὴν φθεβρὰν ἐκείνην δυσμορφίαν. Ἐπ' ὅσον τὸν παρετήρει καλλίτερον κατέπιπτον μία πρὸς μίαν αἰ ἀσχημίαι του ὅλοι, ὡς πρόσθετοι καὶ ἀνεφαίνετο ὑπερβολικῶς ὠραῖος, ἀποστρίβων ὄλος, ὡς τὸ βραχιόπουλο τοῦ μύθου, ἐξερχόμενον τοῦ κλιθάου ὅπου ἀπέθηκε τὰ ὄστρακὰ του. Ἀπὸ τοῦ ὄφθαλμοῦ του τοὺς μικροὺς καὶ ψυχροὺς ἀνεπήδα ἡδὴ ὑγρότης καὶ ζωὴ σπανία καθυποτάσσουσα· αἱ ἐξωγαυόμεναι ἐκ τοῦ φυσήματος καὶ κόκκιναι γνάθοι του μετὰ τὸ μόλις ἀνακύπτου τρίχωμα τοῦ γενείου προεκάθουσαν φιλήματα· τὴν μακρὰν καὶ ἄτακτον κόμην του κτηνῆγαζε χρυσοῦς ἀερώδης πτέφανος, ὡς οἱ εἰκονογράφοι τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων των ἢ στάσις του, ὅπως ἐκάθητο βαρὺς καὶ ἐστρεβλωμένος, ὡς σάκκος πλήρης ἀχύρου, ἐφαίνετο στάσις ἀρμόζουσα εἰς κανένα πλοῦσιον καὶ ὑπερήφανον υἱὸν ἀρχιεπισκόπου καὶ ἐν γένει δλόκληρον τὸν βουσκὸν περιέλουεν ἢ αὐλήσις καὶ τὸν προεσείαζεν εἰς τὴν ὄφθαλμὸς τῆς Σμάλτως ἀναμνήσιον, ὅπως ἦτο καὶ αὐτὴ. Ἡ λυγερὴ τὸν ἀγκῶνα στηρίζουσα ἐπὶ τοῦ γόνατος, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς, προσεστραμμένη ὀλίγον, τὸν εἶδεν καὶ τὸν ἐπανέβλεπεν, ἐκθαμβὸς διὰ τὴν μεταβολὴν ἐκείνην, ἐνῶ συγχρόνως παρεδίδοτο δλόκληρος εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τῆς καὶ κατεκυριεύετο ὑπὸ τῆς μελωδίας τοῦ αὐλήματος. Διότι τοῦτο, ἀν πρὶν τὴν κατεφλόγιζεν, ἡδὴ τὴν παρέλυσεν ἐντελῶς. Τῇ ἤρχετο νὰ κλαύσῃ, τῇ ἤρχετο νὰ γελῶσῃ· οὔτε νὰ πρᾶξῃ τι οὔτε νὰ συλλογισθῇ ἦτο εἰς θέσιν πλέον. Ἡσθάνετο κλονισμὸν κατ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, ἐντελῶς ἄτονος, ἐντελῶς ἀνήκουσα εἰς τοῦ ἀύλητου μᾶλλον τὰς ὁρέξεις ἢ εἰς τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις.

— Πάψε πιά! ἤρρωσε τέλος βαρῦθυμος.

Καὶ ἔβαινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ στόμα τοῦ βουσκῶ, διὰ νὰ τῷ ἀποσπᾶσθαι τὴν φλογέραν. Ἄλλ' ἐκλελυμένη, ὅπως ἦτο, ἐν τῇ βίαιᾳ τῆς χειρὸς κινήσει, κατέπεσεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Β'.

Δύο καὶ τρεῖς ἡμέραι παρήλθον ἡδὴ ἀφ' ἧς ἡ Σμάλτω ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ βουσκῶ. Πόσον δ' ὑπέφερε κατὰ τὸ δίκστημα τοῦτο μὲ-

νον αὐτὴ ἐγνώριζε καὶ αἰ ἀγῆαι εἰκόνας, πρὸς τὰς ἵπποις ἐσύρετο γονυκλινῆς ὄλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ζητοῦσα συγχώρησιν καὶ τὰ συζυγικὰ στέφανα, τὰ ὅποια ἔβρεχε διὰ τῶν δακρῶν τῆς, ἐπικαλουμένη τὸ ἔλεός των.

Ἡ λυγερὴ ἐκρυπτεν ἡδὴ ἐντὸς αὐτῆς κἀμινον ὑλόκληρον παθῶν, ἢ ὅποια τὴν ἐβάσανιζε καὶ τὴν κατέφθειρεν ἀδικόπως, μετὰ φρικώδους καὶ πονηρῆς ἐπιμονῆς. Πρὸ πάντων δ' ἔπασχεν ἢ κεφαλὴ τῆς, ἢ χαριτωμένη ἐκείνη κεφαλὴ, ὡπεὶ τιμωρομένη διὰ τὴν ἀφροσύνην τῆς. Ἰδέα γιγαντιαία, ἢ ἰδέα τοῦ σφάλματός τῆς, ἐβάρυνεν ὡς μὲλυθος ἐντὸς καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ κύπτῃ, καθυποτάσσουσα αὐτὴν εἰς ματάνοιαν. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐν τῇ παραζάλῃ τῆς, μὴ ἔχουσα ἄλλου νὰ ἐκσπᾶσθαι τὴν ὀργὴν τῆς ἢ ἐν τῷ πόθῳ τῆς πρὸς εὐρυτέραν τροπὴν τῶν σκέψεων τῆς, ἐπετίθετο κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἔτυπτε διὰ τῶν χειρῶν, ἐπὶ τοῦ τοίχου πολλὰκις, μετὰ σκληρότητος.

— Κακοκέφαλο... ἐσὺ τὰ φταῖς! . . .

Ἐίλε δὲ τὴν κόμην μετὰ πάθους καὶ ἦνοιγεν αἵματώδεις τοὺς ὄφθαλμοὺς καὶ ἀνετριχία ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἀναπαριστῶσα δλοζώντανον πρὸ αὐτῆς τὴν ὄραν, κατὰ τὴν ἵπποιαν ἐκτὸς ἐκτυτῆς ἐπιπτεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Ἀληθῶς δὲν διήρκεσε καὶ πολὺ ἢ ἔκλυσις τῆς ἐκείνη· εὗρεν ὅμως κἀκὸν ὃ βοσκὸς νὰ θλίβῃ τὸ σῶμά τῆς ἐν τῷ κόλπῳ του καὶ νὰ κολλήσῃ τὰ χεῖλη του εἰς τὸ στόμα καὶ τὸν τραχηλὸν τῆς, τὸν χνοῶδῃ καὶ καμαρωτὸν ὡς χηνός. Ἡ Σμάλτω, εἰς τὴν ἐπαφὴν ἐκείνην τῶν χειλέων του τὴν φλέγουσαν, ἀνετινάχθη ὡπεὶ αἴφνης ἐνεφυσήθη νέα ζωὴ ἐντὸς αὐτῆς, κατακόκκινη ἐξ ἐντριπῆς, τεταραγμένη διότι ἐπροδῶθη ἢ ἀδυναμία τῆς.

— Μὴ . . . ἀφσέ με! . . . ἐψιθύρισε πρὸς τὸν Μήτρον, ὅστις προσεπάθει νὰ τὴν κρατήσῃ.

Καὶ ἔφυγε, σπεύδουσα πρὸς τὸ χωρίον, βλεπούσα ὅλα περίεξ συγκεχυμένα ἐκ τῆς καταστάσεώς τῆς αὐτῆς.

Ὅτε τὸ βλέμμα τῆς λυγερῆς συνήνησεν ἐμπρὸς τὸν οἰκίσκον τῆς, εἶμινεν ἐπὶ πολὺ ἀναποφάσιτος, ἀν ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ ἢ ὄχι· τὰ ἡμι-κλειστα παράθυρά του ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐσάρκαζον· ἢ ὄφιν του ὄλη, μ' ἐκεῖνο τὸ σοβαρὸν καὶ οἰανὲ εὐήθες, τὸ ὅποιον ἐκφράζουσι οἱ πενηροὶ οἰκίσκοι τῶν χωρικῶν, τὴν ἔκαμνε νὰ πιστεῖν ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ συμβάντα εἰς αὐτὴν σήμερον καὶ ἦτο ἐτοιμος, μόλις ἀνοίγεισης τῆς θύρας του, νὰ τὰ διαλαλήσῃ εἰς τὰ τετραπέρατα. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν ἐντὸς, ἀνεύρισκεν εἰς τὰς γωνίας ὄλας, ὑπὸ τὸ εἰκονοστάσιον, παρὰ τὴν ἐστῖαν, εἰς τὰ μικρὰ χρωματιστὰ κιβώτια, εἰς τὴν ζυλίνην τράπεζαν, παντοῦ περίεξ, τόσας ἀνα-

μνήσεις εὐχαρίστους, χρυσοῦς ἀναμνήσεις, τὰς ἵπποις κατέσπειρεν ἀπὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν καθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ ἀνδρός τῆς. Τοῦ ἀνδρός τῆς, ὃ ἵπποιος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν μύλον! Καὶ αἴφνης ἀνησυχία κατέλαβε τὴν Σμάλτω εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆν, φόβος τὴν κατεκυριεύσε περὶ τοῦ Στάθου, περὶ τῆς ζωῆς του, τὴν ἵπποιαν ἐφαντάζετο κινδυνεύουσαν καὶ οἰκτος ἀμετρος διὰ τὸν ἀδικημένον. . . . Ἐνῶ οὗτος ἔτρεχε κοπιᾶζων εἰς τὸν μύλον ἵνα τῆς φέρῃ ἄρτον, νὰ τρώγῃ ἀνέτως, αὐτὴ κατεπρόδιδε τὴν συζυγικὴν τιμὴν του, ὑπὸ ἄλλου ἐναγκαλιζομένη. Καὶ πάθος ἔμετρος, ἀγάπη μεγάλη, κατεπλημμύρει ἡδὴ τὴν καρδίαν τῆς διὰ τὸν Στάθην. Ἐνόμιζε τώρα ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἤγγισαν τὰ χεῖλη τοῦ Μήτρου, τὰ λιπαρὰ καὶ γλοιώδη ὡς σάπων, ὑπῆρχεν ἀνῆραξ ἀνημμένος, ὃ ἵπποιος τὴν κατέκαιεν· ἠσθάνετο ἐπὶ τοῦ σώματός τῆς τὴν παράφορον πείσιν του καὶ ἀνεκίει τοὺς ὄμους καὶ ἐβρῦπτετο ἐντὸς τῶν ἐνδονμάτων, θέλουσα εἰ δυνατὸν ν' ἀποτινάξῃ τὸν ἐναγκαλισμὸν ἢ ἐκεῖνον, τὸν ἄνομον. Τὸ ἐγνώριζε πολὺ καλῶς ἡ Σμάλτω. Ἀφ' ἧς ὥρας ὃ ἱερεὺς πρὸ τοῦ βωμοῦ ἦνυσε τὰς χεῖρας των, ψάλλον τὸ *Ἡσαῖα χόρευε*, ἀν καὶ δὲν ἐνόμιζε τὰς λέξεις, ἤξευρεν ὅμως ὅτι αὐτὴ ἦτο τοῦ Στάθου, εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν ἢ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμά τῆς, πᾶσα σκέψις τῆς καὶ πᾶσα ὑποταγή.

— Ὅλα! ἐψιθύριζεν ἀπὸ ὄρας εἰς ὄραν.

Ἡ λυγερὴ ἐνεκεν τῆς ἐσωτερικῆς τῆς πάλης δὲν ἠσθάνετο καθόλου ὄρεξιν νὰ φάγῃ. Ἐρριψε λοιπὸν τὰς στρωμάδας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἠπλώθη ὅπως κοιμηθῆ. Ἀφῆκεν ὅμως ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἀρκετὸν διὰ τὸν Στάθην χώρον καὶ τὸ προσκέφαλόν του, μετὰ τὴν μεταξωτὴν προσκεφαλᾶδα, τὸ ἀνακαλοῦν τόσας ἀναμνήσεις τῆς πρώτης ἐβδομάδος τοῦ γάμου τῆς. Μίταξαν ἡ Σμάλτω δὲν εἶχεν ἐν τῇ καλύβῃ τῆς, διότι οὔτε χώρον οὔτε καιρὸν ἔχουν νὰ καλλιερῆσιν αὐτὴν αἱ βλαχοπούλαι εἰς τὰ γρέκια των. Ἄλλὰ τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου ἵνα τὴν περιποιηθῇ ἢ ἀδελφῇ τοῦ Στάθου ἔστειλεν εἰς αὐτὴν δύο μεταξωτάς προσκεφαλᾶδας καὶ μετὰ αὐτάς ἐσκόλισε τὴν πτωχὴν προῖκα τῆς, αὐτάς ἐκράτει ἐπὶ τοῦ κανίστρου ὑψηλὰ ἐπιδεικτικῶς νέος τις ἐκ τῶν συμπεθερῶν, εἰς αὐτὸ ἐπάνω τὸ προσκέφαλον ἐκάθησεν ἐντὸς οἰκίσκου, ὅτε τὴν ἔφερον νύμφην καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν δειλὴ τὴν πρώτην νύκτα κατ' ἡν ἐκοιμάτο μετ' ἀνδρός. Ἡδὴ εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ ἀναμνήσεις καὶ πόθοι ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν κατεκυριεύσαν. Ναι, τὸν ἡγάπα τὸν Στάθην· ὠρέγετο ἀκράτητος τὴν βάνουσον ζωὴν του, τὸ ἄτομόν του, τὸ ἐργατικόν, ἀνεγνώριζεν ὅτι δι' αὐτὸν καὶ μόνον ἐγεννήθη, εἰς αὐτὸν ἔπρεπε. . . ἔπειτα αὐτὸς ἦτο καὶ τῆς τύχης τῆς! Καὶ ὑπέσχετο ἢ λυγερὴ πάν-

τοτε εἰς τὸ μέλλον νὰ τῷ ἦναι ἀφωσιωμένη καὶ καθόλου δούλη του, νὰ μὴ θέλῃ τίποτε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ αὐτός. Προσετίθετο δ' ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου του, τείνουσα εἰς ἐναγκαλισμὸν, ἀναζητοῦσα αὐτὸν καὶ ποθοῦσα, ἀναπηδῶσα εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον τὸν ἵπποιον ἤκουε τυχόν εἰς τὴν αὐλήν, ἐτοιμῆ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἵνα τὸν δεχθῇ. . .

(Ἐπειτα τὸ εἶδος). ΑΝΑΒΕΛΕ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΑΡΡΑΒΩΝ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ ΕΝ ΙΚΟΝΙΩ

Ἐν τῷ Ἰκονίῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ταῦν ἰσχυροῦς Κόνια) κατοικοῦν ἔκπαλαι καὶ Ἕλληνας. Βραδύτερον δὲ ἢ πόλις αὕτη ἐγένετο καὶ πρωτεύουσα τῶν Σελδζουκιδῶν καὶ τῶν Τούρκων, διατηρεῖ ὅμως καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ὀλίγα προνόμια, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν δικαίωμα τῆς περιζώσεως τοῦ ζήφους τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μέγα ἰσχυροῦς οἰκονομίας τῶν *Μουλλῶ - Χουρκαράροῦ* (1). Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ οἱ ἐν Ἰκονίῳ Ἕλληνας ὑπέστησαν τὴν τύχην τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν αὐτῶν, ἦτοι, σὺν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις δεινοῖς, καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπέθεσαν, ἀναγκασθέντες νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν τῶν κρατούντων, ταύτην δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον νὰ διατηρῶσι, διότι τὸ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ 1871—1872 συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον ὀλίγον μόνον ἠδυνήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς πατρίου γλώσσης.

Ἐν ταῦτοις ἤθη καὶ ἔθιμα οὐχὶ ἀνάξια λόγου διεσώθησαν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κλιθάου· θέλοντες δὲ νὰ περιαισθηθῶν τινὰ τῶν ναυαγίων τούτων, ἀναγράφωμεν συντόμως ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὸν ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμον παρὰ τῇ ἑλληνικῇ ἐκείνη κοινότητι.

Ὅταν ὁ νέος φθάσῃ εἰς ἡλικίαν, ἦτοι ὅταν παρακάμψῃ τὸ εὐελπι ἀνωτῆριον τῶν 17 ἐτῶν, θεωρεῖται πλέον ὄριμος γάμου, ἄρχονται δὲ οἱ γονεῖς ἢ οἱ στενωτέρου συγγενεῖς μεριμνῶντες περὶ ἐγκαίρου ἀποκαταστάσεως. Ἀποστέλλεται εἰς τὴν ξένην ὁ παῖς ἐν ἡλικίᾳ 12—13 ἐτῶν μετὰ τοῦ πατρὸς, ἀδελφοῦ ἢ τινος τῶν θείων αὐτοῦ ἵνα μάθῃ τέχνην τινὰ καὶ κερδήσῃ ὀλίγα χρήματα, μετὰ τινὰ δ' ἔτη, ἐπιστρέψων εἰς τὴν γενέτειραν, νυμφεύεται. Οἱ γονεῖς, ἢ, τούτων τυχόν προαποθανόντων, οἱ συγγενεῖς, διακομίσσης

(1) Ὁ νῦν ἀρχηγὸς τῆς οἰκονομίας, ἐδρεύων ἐν τῇ ἀσκήμῃ *Ἰεκαὶ* (Μονῆ) τῶν *δερβί - Τσελεμπί* ἢ *Μουλλῶ - Χουρκαράροῦ*, καλεῖται *Ἀδδούλ - Βαγγῆ*, ἐσχάτως δὲ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπισκέψατο, τυχόν μεγάλων, ὡς εἶκος, τιμῶν παρὰ τοῦ Σουλτάνου Χαμῆ Β'.

της ἀποδημίας τοῦ νέου, συσκέπτονται περὶ τοῦ ἀρμοδίου προσώπου, ὅπερ καὶ ἑαυτοὺς προσρίζουσι διὰ τὸν ἐπίδοξον γαμβρόν, παρακολουθῶντες μακρόθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποψηφίου νύμφης.

Ἡ γνώμη τοῦ νέου οὐδόλως λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, διότι οὗτος, κατὰ τὰ παραδεδομένα, ὀφείλει μετ' εὐχαριστήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ἐπιπλοῦν ὑποκύβητις εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἑαυτοῦ γονέων καὶ ἄνευ ἀντιλογίας νὰ ἀποδεχθῆ τὰ αὐτοῖς θέσαντα. Μόνον, ἐάν ὁ νέος ἀνήκη εἰς οἰκογενεῖαν εὐποροῦσαν καὶ ἦναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος, βολιδουσι καὶ πᾶς ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς κόρης, ἢν ἐξέλεξεν δι' αὐτόν.

Τῆς ἀποφάσεως ληθελίσης, ἀποστέλλεται γραφαί τις, ἣτις πλαγίως πᾶσι ἀγγέλλει τοῖς γονεῦσι τῆς κόρης, ἐν παρελείψει ἀγνοίᾳ καὶ ταύτης, ὅτι εὖρε, χάριτι θεῆς, διὰ τὴν θυγατέρα αὐτῶν Τάδε τὸν ἄξιον, τὸν . . . τὸν . . . κτλ. κτλ. υἱὸν τοῦ Δείνα. Οἱ γονεῖς τῆς κόρης καλοῦσιν ἀμέσως οἰκογενεακὸν συμβούλιον καὶ ἀνακοινοῦσι τὴν πρότασιν τῆς γραφίας. Ἐάν τὸ ἀποτέλεσμα ἦναι εὐνοϊκόν, — καὶ τοιοῦτο συνήθως εἶναι —, καλεῖται ἡ προμνήστρια καὶ λέγουσιν αὐτῇ:

— Ἄν ἦναι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἡμπορεῖ νὰ γείνη.

Πικρέρχονται ἡμέραι τινές, καὶ ὅς οὐδὲν μὲν ἐπισήμως ἀνταλλάσσεται, ἀλλ' ἐξετάζονται ἐπιμελέστερον τὰ κατὰ τὴν νύμφην καὶ τὸν νυμφίον ἐκατέρωθεν. Οὕτως, συγγενεῖς τῆς κόρης σχετίζονται στενωτέρω μετὰ τοῦ νέου, συζητοῦσι διάφορα κοινωνικὰ θέματα, ἐξετάζουσι τὰς ιδέας αὐτοῦ καὶ προσκαλοῦσιν ἐπιτηδεύειν νὰ ἐρευνησῶσι λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον, καὶ πρὸ πάντων ἂν ἦναι προσβεβλημένος ὑπὸ τινος τῶν ἀσθενειῶν, δι' ὧν συνήθως φιλοδωρεῖ τὴν νεολαίαν ἢ ἐν τῇ ξένη μακρὰ διαμονή. Οἱ δὲ γονεῖς, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἀδελφαὶ ἢ αἱ ἐξαδέλφαι ἢ ἄλλη τις ἐμπιστος συγγενής, ἐξετάζουσι τὴν νέαν ἂν καὶ σαματικῶς εὐεκτή. Ὅθεν διοργανίζουσι διαφόρους διασκεδάσεις, ὧν μετέχει καὶ ἡ ὑποψήφιος, καὶ ἐξετάζονται μετὰ πολλῆς τῆς φροντίδος τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλλὰ κυρίως ἐν τῷ λουτρῷ γίνεται σωματικὴ, ὡς εἰπεῖν, ἐρευνα καὶ ἀκριβῆς τῆς νέας ἐξέτασις. Μετὰ τὴν λήξιν τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ἐργασιῶν, αἵτινες, ἐννοεῖται οἰκοθεν, ἀρμοδίως γνωρίζονται εἰς ἐκάτερα τὰ μέρη, οἱ γονεῖς τοῦ νέου διὰ τῆς εἰρημένης γραφίας ζητοῦσιν ἐπισήμως ἀπάντησιν παρὰ τῶν γονέων τῆς κόρης. Ἐάν καὶ οὗτοι ἦναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, φιλοδωροῦσι τὴν γραίαν διὰ τὸν κόπον αὐτῆς καὶ ἀποστέλλουσιν ἕτερα δῶρα διὰ τὸν γαμβρόν, τοὺς γονεῖς καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ. Ἐἴτα ἄρχονται αἱ διαπραγματεύσεις.

Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ἀποστέλλεται καὶ σημεῖωσις τῆς προικὸς τῆς κόρης.

Ὅταν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο αἰσίως λυθῆ, ἀναγγέλλονται αἱ ληθελίσεις ἀποφάσεις ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενεακῶν συμβουλιῶν τοῖς ἀμέσως ἐνδιαφερομένοις καὶ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν εἰθισμένων τινῶν δῶρων προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα τοῦ ἀρραθῶτος, προσκαλεῖται ὁ ἐφημέριος εἰς τὴν οἰκίαν συνήθως τῆς νέας, ἀναγινώσκονται αἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναι εὐχαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῆς στεγῆς ἐκείνης διατελοῦσι μεμνηστευμένοι.

Παρὰ πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ Ἑλλησι καίτῃ συνήθεια, ἴσως ἀγνωστος τοῖς ἐν ἄλλαις χώραις δημοθνήσιν ἡμῶν. Μετὰ τὸν ἀρραθῶτα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται ὁ μνηστὴρ νὰ συναντηθῆ μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ. Πᾶσαν προφύλαξιν λαμβάνει αὐτὴ ὅπως κρύπτηται ἀπὸ ἐκείνου ἐμφανισθέντος ποῦ. Πλὴν, ἐάν, διαρκούσης τῆς μνηστείας, ἔλθῃ μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τῆς νύμφης, αὐτὴ ὑποχρεοῦται νὰ παρουσιασθῆ ὅπως τελεσθῶσι τὰ τοῦ ἐθιμοῦ χειροφιλήματος.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ ἔθιμον ἡμῶν τοῦτο θὰ θεωρηθῆ ὑπὸ πολλῶν μόνον οὐχὶ βάρβαρον, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν ἐκ τούτου προκύπτει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ἀφέλεια προσγίνεται ἀνυπολόγιστος, ἐάν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὸ λίαν νεαρὸν καὶ ἀπερίσκεπτον τῶν μελλονύμφων καὶ τὴν ἀτελεῖ ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ζῶσιν. Ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ σπανιώτατα συμβαίνει νὰ χωρισθῶσιν οἱ νέοι μετὰ τὸν ἀρραθῶτα, οὐδέποτε δὲ σχεδὸν μετὰ τὸν γάμον.

Πλὴν ὅμως τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλο εἶδος μνηστείας παρὰ ταῖς ἑλληνικαῖς κοινότησι τῆς Μικρῆς Ἀσίας, ἴσως ἐπιπλέον. Οἱ γονεῖς μνηστεύουσιν ἐν ἡλικίᾳ λίαν τρυφερῇ, ἀπὸ 2—3 ἐτῶν, τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἅτινα μέχρι τῆς νομίμου πολλῆς ἡλικίας ἀγνοοῦσι τὴν ἑαυτῶν μνηστείαν. Τοῦτο γίνεται μόνον ἢ διὰ προσποτυχόν, ἢ ἐνεκὸν ἐπισυμβάντος θανάτου ἢ καὶ ἄλλης τινὸς ἀτυχίας, συνοικέσιον, ἢ καὶ χάριν διαφόρων ὑποχρεώσεων τῶν συνδεομένων οἰκογενειῶν, καὶ διὰ στενήν φιλίαν τῶν γονέων τῶν μικροσκοπικῶν μελλονύμφων.

Μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος, συνήθως τριμήνου ἢ ἑξαμήνου, καὶ ὁ συνεχῶς ἀνταλλάσσονται δῶρα μετὰ τῶν δύο οἰκιῶν, προσδιορίζεται κοινῇ συναινεῖται ἡ ἡμέρα τῆς στεφανώσεως καὶ παρασκευάζονται ἀμφοτέρωθεν διὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ γάμου. Προσκαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν οἰκογενειῶν, ἄρχεται ὁ γάμος ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς Πέμπτης καὶ δια-

καὶ μέχρι τῆς Κυριακῆς, διακοπτόμενος μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, μετ' ἣν τελείται, πάντοτε ἐν τῷ ναῷ, ἡ στεφανώσις. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ οἰκίαι τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης εἶναι προσιταὶ πᾶσι διασκεδάζουσι δὲ οἱ προσκεκλημένοι τρώγοντες, πίνοντες, ἄδοντες μόνον τουρκικὰ ἄσματα καὶ χορεύοντες τοὺς ἐγχωρίους χορούς, τοὺς καὶ ἄλλοι συνήθεις, τὸν συρτὸν κτλ., πλὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν οὐδ' ἀγνοοῦσιν. Ἀλλ' ὁ κυριώτερος καὶ ὁ μάλλον τυπικὸν χαρακτηριστικὸν κεκτημένος χορὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ὀρχεῖται πρῶτον ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ καὶ κατόπιν ἡ νύμφη καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες, ὡς οἱ ἄνδρες ἐνδύονται παρόντες ἐν τῷ γάμῳ, χορευόμενος διὰ κοχλιαρίων ξυλίνων, ἅτινα ἐπιχαρίτως καὶ μετὰ μέλους κροτοῦσι, συμφώνως πρὸς τὸν ἦχον τῶν μουσικῶν ὄργάνων, τῶν σιστρωῶν (δέρη), τῶν σακτουριῶν, τῶν σάλ' κτλ.

Αἱ εἰς τὸν γάμον προσκεκλημέναι γυναῖκες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς οἰκίαις διασκεδάζουσι ἐν χωριστῷ διαμερίσματι, ἐνθα προφέρεται αὐταῖς βακί καὶ κωνίτις, ὧν τὴν χρῆσιν ἄριστα γινώσκουσιν ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰκονίου, παρ' αἷς θεωρεῖται ἀνεπίδεκτος πολιτισμοῦ ἢ μὴ βακοποῦσα καὶ κωνίτις γυνή. Πᾶσαι αἱ παρθένοι, εἰς τὸ διαμερίσμα τῶν γυναικῶν ἐισερχόμεναι, ὀφείλουσι νὰ ἀσπασθῶσιν τὴν δεξιὰν ἀπασῶν τῶν καθήμενων, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας, ὡς σεβασμιωτέρας, ἢ ὅμως μετὰ μεγάλης δυσκολίας εὐρίσκουσι, διότι, ὡς γνωστὸν, οὐδέμια γυνή εἶναι πρεσβυτέρα, ἀλλ' εὐτυχῶς πάντοτε εὐρίσκειται εὐσπλαγγχος δέσποινα, ἣτις, ἐξ οἴκου πρὸς τὰ ἀτυχῆ θυμύλια, ὑποχωρεῖ καὶ ἐν μέσῳ γελῶτων καὶ θυμηθίας περαιοῦται ἡ βάρανος τῆς ἀναμεινύσης κόρης καὶ τελείται τὸ ἀπαραίτητον ἔθιμον τοῦ χειροφιλήματος.

Κατ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἐορτῶν αἱ τράπεζαι εἶναι διηλεκτικῶς πλήρεις ἐδεσμάτων, ἀφ' ὧν ἐπλήουσιν οἱ βουλόμενοι καὶ ὅταν δῆποτα ὄραν. Καὶ ταῦτα μὲν γίνονται μέχρι τῆς πρωίας τῆς Κυριακῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀλεκτοροφωνίᾳ καὶ τῷ πρώτῳ ἀκούσματι τοῦ ἐωθινοῦ τῆς ἐκκλησίας κώδωνος καταπαύει πᾶς ὄρθρος, σθένηται πᾶς γέλωσις, καὶ σιγῇ βαθεῖα διαδέχεται αὐτοὺς. Πάντες ἐτοιμάζονται ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὸν ναόν. Εὐρίζεται ὁ γαμβρὸς καὶ καλλωπίζεται ἡ νύμφη. Ἀἴγει ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας καὶ εἰσέρχεται μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετ' ὀλίγον ὀδηγεῖται καὶ ἡ νύμφη. Ἀναγινώσκονται, χάριν πολιτείας, ἐπίστευσι καὶ τινες ἐκ τῶν εὐχῶν τουρκικῆς, αἱ περιέχουσαι τὰς πρὸς τοὺς εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχομένους παραινέσεις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκείθεν, ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὀδηγοῦνται οἱ νεόνυμφοι εἰς τὴν

οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Ἡ νύμφη, γονυπετοῦσα, ἀσπάζεται τὴν φιλίαν τῆς οἰκίας, εἰς ἣν εἰσέρχεται, θραύει ἐπὶ τοῦ ἐπιστηλείου καρπῶν βραχίονος, ὡς σύμβολον εὐτυχίας, καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς ῥίπτουσι διὰ τοὺς παῖδας κερματικὰ χαλκίνα καὶ ἀργυρὰ καὶ διὰ κρητῆς δὲ ἢ αἴτου προσέτι βραίνουσι τὴν νύμφην, ὡς συμβόλου τῆς ἀφθονίας. Καὶ ἐπαναλαμβάνονται αὐτῆς αἱ ἐορταὶ κτλ. μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς, ὅπότε διασκορπίζονται πάντες οἱ κεκλημένοι καὶ φίλοι, τὴν τρικυμίαν διαδέχεται γαλήνη, μένουσι δὲ ὀλίγοι ἐκ τῶν στενωτέρων συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ περὶ τοὺς νεόνυμφοις, δι' οὓς ἡ ἀνατέλλουσα Δευτέρα ἀποτελεῖ νέαν ἀφετηρίαν ὕλης νέου βίου.

ΙΩΑΝΝΙΝ ΒΑΛΑΒΑΝΙ:

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ὁ κ. Φερράρης υἱὸς τῆς ἐσχάτης ἀποθανούσης ἐν Παρίσισι δουκίσσης Ἑλλησίας, τῆς ἐπὶ ἀγαθοεργίας ἐξήχου γυναικῆς, εἶνε ὁ μακροβιότατος συλλέκτης γραμματισμῶν, ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ διάσημος ἀνὰ τὸν κόσμον ὢλον. Ἦν ἀπακτῆς ἔνκαὶ μόνον σπάνιον γραμματισμῶν ἐλλείπον ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ δ κ. Φερράρης οὐχὶ ἀπαξ ἠγγράφην ἐλακτικῶς συλλέκτης ἀπὸ 15 καὶ 20 χιλιάδων φράγκων, πάλαι ἐξέκαμ καὶ ταξείδια μακρὰ καὶ δαπανηρὰ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου. Ὅθεν καταρτισθεῖσα ἡ συλλογὴ αὐτοῦ στοιχεῖται πλέον τῶν 2 ἑκατομμυρίων φράγκων, ἔχει δὲ πραγματικὴν ἀξίαν τοὐλάχιστον 500 χιλιάδων φράγκων. Ἡ συλλογὴ αὐτῆς εἶνε ἡ πλουσιωτέρα τῶν ὑπαρχουσῶν, πληροὶ δὲ ἐλακτικῶν διαμέρισμα τοῦ μεγάρου, ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ ἐκατομμυριούχος ἰδιοκτῆς, διατηρῶν χάριν αὐτῆς ἰδιαιτέρον προσωπικὸν γραφεῖον. Ὁ κ. Φερράρης πρὸς ταῖς ἄλλας εἶνε καὶ τῶν ζηλοτάτος, ὥστε δὲν ἐπιτρέπει εἰς οὐδένα τὴν θέαν τῶν γραμματισμῶν του.

Ἡ πρεσβυτέρα γυνὴ τῆς Βιέννης ἔχει ἡλικίαν 113 ἐτῶν. Ἦνε πτωχοτάτη καὶ κατοικεῖ ἐν τινὶ προαστείᾳ, συνοικεῖ δὲ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς ἐχούσης ἡλικίαν 70 ἐτῶν ἐγεννήθη τὴν 24 νοεμβρίου 1775, συντηρεῖται δὲ νῦν ἐκ τῶν βοηθημάτων αἵτινα παρέχουσιν εἰς αὐτὴν κατ' ἔτος ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Χριστουγέννων πολλοὶ φιλήθρωποι.

Ὅποιος ἔγκος! Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἀνὰ τὴν ὑψηλίαν ἐκιδόμεναι ἐφημερίδες κατηνύκωσαν γάρτην τυπογραφικῶν βέβαιον πλέον τῶν χιλιάδων ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων!

Ὅχι μόνον ἰατροὶ, ὅχι μόνον δικηγόροι, ἀλλὰ καὶ . . . πλοίαρχοι. Δύο γυναῖκες ἐξετασθεῖσαι ἐσχάτως ἐν Νέῳ Ὑόρκῳ κατὰ τὰ νενομισμένα, ἔλαβον πτυχίον πλοίαρχου!

Ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Βυρτζβούργου ὑπάρχει ἀπὸ 300 ἐτῶν δικὴ ἐκφραγῆς μετὰ τῶν τεσσάρων κλάδων εὐγενεῶς οἰκογενείας περὶ τινος δάσους ἀξίας ἐνδὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Ἡ δικὴ ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῆ κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἀνεβλήθη πάλιν ἐπὶ ἐν ἔτος.

Ἡ μέχρι τοῦδε κατασκευασθεῖσα μεγαλύτερα κεφαλὴ τυροῦ εἶνε ἐσθίως ἢ πρὸ τινος ἐκτεθεῖσα εἰς θέαν ἐν Λονδίνο. Ἦγε βάρους 53 χιλιάδων λιτρῶν καὶ κατασκευασθῆ ἐκ τοῦ γάλακτος 4200 ἀγελάδων.

• • • Έν Καλαβρία απέθανεν εσχάτως άνθρωπος τις Μετζατέστα καλούμενος, ὅστις διὰ διαθήκης κατέλιπε τὴν περιουσίαν του ἐκ 3000 φράγκων καὶ 150 κυφελῶν εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Ἰταλίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ μεταξύ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀποθανόντος εὐρέθη καὶ ἄλλη προγε- νεστέρα διαθήκη δι' ἧς καθίστα γενικὸν κληρονόμον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας, ἐκρίθη ὅτι δὲν εἶχεν οὗτος σῶας τὰς φρένας καὶ ἡ κληρονομία ἐδόθη εἰς συγγενῆ τινα, τὸν νόμιμον κληρονόμον αὐτοῦ.

• • • Εἰς ἐκ τῶν ἄγγλων φυλάκων τοῦ μεγάλου Ναπο- λέοντος ἐν Ἁγίᾳ Ἐλένη ἀπέθανεν εσχάτως ἐν Ἐδιμ- βούργῳ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖ καθείρξεως τοῦ γά- λλου κατακτητοῦ ἦτο ὑπάξιωματικός, ἐπέθη δὲ βραδύ- τερον εἰς ἀποστρατείαν μὲ τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ. Ἐκα- λεῖτο Ἰωαννάθων Ἀλέξανδρος καὶ ἦγε τὸ 104 ἔτος.

• • • Ἡ μακροτέρα εὐθεῖα σιδηροδρομικῆ γραμμῆ εἶνε ἐν νοτίῳ Ἀμερικῇ εἰς τὸ μεταξύ Βουένος - Ἄγρες καὶ Ἄνδρες διάστημα. Ἐκεῖ αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐκτείνονται εἰς μῆκος 335 χιλιομέτρων ἔνευ τῆς ἐλαχίστης καμ- πῆς. Ἄλλ' οὐδὲ γέφυρα ὑπάρχει καθ' ὅλον τούτο τὸ διάστημα, οὐδ' ἀνωφέρειά τις ἢ κατωφέρειαι ἢ γραμμῆ εἶνε ἀπολύτως εὐθεῖα.

• • • Τὸ προσεχὲς συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν θὰ συν- ἔλθῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ὄρος 2—13 Σεπτεμβρίου ἐν ταῖς δύο σκανδιναυικαῖς πρωτευούσαις Στοκχόλμῃ καὶ Χριστιανίᾳ. Τὸ συνέδριον συνέργεται τὴν φεραν ταύ- την ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Ὁσκάρ τῆς Σουηδίας.

• • • Εὐρέθη εσχάτως ἐν Λιθουανίᾳ τῆς Πολωνίας γυ- νὴ νεαρᾶς ἡλικίας, ἣτις φέρει ἐπὶ τοῦ ὅλλως κανονι- κωτάτου μετώπου δύο μικρὰ κομψότατα κέρατα. Ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ τριῶν ἐτῶν εἶνε ἐγγαμῶς, ἔχουσα δὲ μορφὴν εὐάρεστον καὶ ἀγγελικὴν ψυχὴν—μεθ' ὅλον τὸ διαβολικὸν τοῦτο διάδημα—λατρεύεται ὑπὸ τοῦ συ- ζύγου τῆς.

• • • Ἐν διασήμεν ἔργαστασίῳ τοῦ Ἀμβούργου παρηγ- γέλλη ὑπὸ πλουσίῳ ἀμερικανοῦ κλειδοκύμβαλον τοῦ ὁποίου ὅμοιον δὲν ὑπάρχει καθ' ὅλον τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ φιλοτεγεῖ- ται ἐκ πολυτίμου ξύλου καὶ ἐλεφαντόδοντος, κοσμεῖται δὲ ὑπὸ εἰκόνων δύο ἐκ τῶν μεγίστων συγχρόνων ζωγρά- φων τοῦ Ἄλμα Ταδέμα καὶ τοῦ Μεσσονιέ. Τὸ κλειδο- κύμβαλον τοῦτο θὰ στοιχίσῃ ὄχι ἄλιγότερον τῶν 180 χιλιάδων φράγκων!

• • • Εἰς βωσσίδα κυρίαν ὀνομαζομένην Σοφίαν Κομ- λεόσκη, ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν ἐκ τῶν πρώτων βραβείων τῶν μαθημα- τικῶν (prix Bordin).

• • • Αἰτιοφρεῖ ἀπὸ τινος ἐν Λονδίῳ λεωφορεῖον κι- νοῦμενον διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μόνον καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἤλεκτροκίνητον ὄχημα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ στρέφεται πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ νὰ κινήται ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁδοῦ ταχύτερον ἢ τὰ συζόμενα ὑπὸ ἵππων.

• • • Ὁ ἵππος Ὀρμόνδ νικήσας ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις τοῦ Σαιντ—Λέγερ ἐπωλήθη τὴν ἐπιούσαν ἐν Λονδίῳ εἰς τὴν μυθώδη τιμὴν 402,000 φράγκων.

• • • Παραδοξοτάτην ἐντολὴν ἀφῆκεν ὁ πρότινος ἐν Μι- λάνῳ ἀποθανὼν ἐκατομμυριοῦχος Tagliabai: νὰ ἀποδώ- σωσιν εἰς αὐτὸν τὰς νεκρικὰς τιμὰς πενήτηκοντα ὀδο- καθαρισταὶ φέροντες τὸ ἐνδύμα τῆς ἐργασίας, οἷτινες καὶ νὰ λάθωσιν ἀμοιβὴν 50 χιλιάδων φράγκων. Ὁ Ἰταλὸς ἐκατομμυριοῦχος ὑπέβη κατὰ τὴν νεότητά του ὁδοκα- θαριστής, τοῦτο δ' ἐξίγει τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους συνα- δέλφους ἰδιαιτέραν καὶ ὑστάτην αὐτοῦ στοργήν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

• • • Επεῖγον φάρμακον

— Λοιπὸν, γιατρέ;
— Νά, θὰ σοῦ γράψω ἓνα γιαντρικὸ καὶ στείλε τὸν ὑπερέτην σου εἰς τὸ φαρμακεῖον νὰ τὸ πάρῃ.
— Καλά...
— Νὰ πάρῃς; γρήγορα γιατί ἂν ἀργήσῃ χαμέ- νος ὁ κόπος.
— Χαμένος!
— Ναί' ὡς ποῦ νὰ ἔρθῃ τὸ γιαντρικόν... Ὅ, ἦσαι ἐντελὼς καλά.

• • • Τὸ μόνον μέσον.

Μεταξὺ γηραιῶν φίλων:
— Γερνοῦμε, φίλε μου, γερνοῦμε ἓμερα μὲ τὴν ἡ- μέρα.
— Τί νὰ γείνη πρέπει νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφασιν, ἀφοῦ εἶνε τὸ μόνον μέσον γιὰ νὰ ζήσῃ κανεὶς πολλὰ χρόνια.

• • • Μεταξὺ ἱατρῶν.

— Φαίνεται κρουωμένος, συνάδελφε!
— Μήπως λὲς συνάδελφοι σήμερα' βήχῳ ἄν πε- λάτης σου.

• • • Παιδικὰ δάκρυα.

Ἡ μικρὰ Τούλα διηγεῖται τὸ πρῶν εἰς τὸν μικρό- τερον ἀδελφόν της Πίτην τί ὄνειρον εἶδε τὴν νύκτα:
— Εἶδα πῶς ἦμουν ἐς τὸ ζαχαροπλαστεῖο κ' ἔτρω- γα γλυκά, κουφέτα.
— Ἦς' ἐγὼ τί ἔτρωγα;
— Ἐσὺ δὲν ἦσους μαζί!...
Καὶ ὁ Πίτης ἀρχίζει τὰ κλάμματα!

• • • Ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου.

— Ὁραϊότατον εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον νόμισμα ποῦ ἔχετε καρφίτσαν, κυρία Ἀγαθοπούλου. Τί εὐμορφὴ κε- φαλή! Εἶνε Ἀπόλλωνος;
Καὶ ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου προσδληθεῖσα:
— Ὅχι κύριε, εἶνε ἀπὸ—μάλαγμα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

Συνυθέστατα εἶναι τὰ παράπονα τῶν γονέων, ὅτι δὲν προφθάνουσι ν' ἀγοράζωσιν ὑποδήματα τῶν τέκνων τῶν. Ἐπειδὴ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπερβολικῆς δαπάν- ης δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε εἰς ἀκίνησιαν νὰ καταδι- κασθῶσιν οἱ ἀεικνήνητοι μικροί, οὔτε νὰ ἀφίνωνται γυ- μνόποδες, τὸ μόνον πρὸς τοῦτο πρακτικὸν μέσον εἶναι νὰ ἐξασφαλίσθῃ ἡ ὄσον ἔνεστι μεγαλειτέρα διάρκεια τῶν ὑποδημάτων. Τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται ἂν ἀλει- φθῶσι τὰ πέλιμα τῶν καινουργῶν ὑποδημάτων διὰ βρασμένου λινελαίου μέχρις ὅτου ἐμποτισθῇ ἱκανῶς τὸ δέρμα, τὸ δὲ ἄνω δέρμα χρισθῇ διὰ ζεστοῦ ῤητι- νελαίου, ἕπερ καὶ τοὺς πόρους πληροὶ καὶ τὰ δέρματα καθιστᾷ ἐλαστικὰ καὶ ἀδιάβροχα. Οὕτω τουλάχιστον οἱ γονεῖς θὰ ἔχωσι τὴν βεβαιότητα ὅτι τὰ ὑποδήματα ἐξεπλήρωσαν τὸ χρέος τῶν ὄσον τοῖς ἦτο δυνατόν.